

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Jūrlietu un
zivsaimniecības fonds

Ziņojums
Inovāciju ieviešanas mehānismu izpēte
ZRP 2014-2020 projekta ietvaros

Atskaiti iesniedza :

.....
Elita Benga
AREI Lauku attīstības novērtēšanas daļas vadītāja

2022. gada janvāris

SATURS

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI	4
1. KOPSAVILKUMS.....	6
2. DARBA SATURS	8
3. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA UN IZMANTOTIE DATI.....	9
4. INOVĀCIJU IZPRATNE UN IEDALĪJUMS	10
4.1 Inovāciju izpratnes	10
4.2 Inovāciju iedalījums un piemēri	10
Inovāciju kategorijas	11
Inovāciju līmeņi	12
Inovāciju veidi	16
5. INOVĀCIJU IEVIEŠANAS RISINĀJUMI ZIVSAIMNIECĪBĀ UN CITĀS JOMĀS.....	18
5.1 Viedās specializācijas stratēģija	18
5.2 EJZF atbalsts inovācijām.....	19
5.3 ELFLA atbalsts inovācijām	20
5.4 ERAF atbalsts inovācijām	22
Inovāciju motivācijas programma.....	22
Kompetences centru programma.....	23
Tehnoloģiju pārneses programma.....	24
Jaunu produktu ieviešana ražošanā	27
Nodarbināto apmācības.....	28
6. IEVIESTAS INOVĀCIJAS AR ZRP 2014-2020 ATBALSTU.....	30
7. IEGUVUMI UN IZAICINĀJUMI ZRP 2014-2020 UN ERAF INOVĀCIJU PASĀKUMOS.....	34
Inovāciju definīciju MK noteikumos un prasībām projektu pieteicējiem	34
Problēmas un iespējas inovāciju projektu pieteikumu administrēšanā, vērtēšanā un uzraudzībā	35
Inovāciju projektu ieguldījums nozares attīstībā.....	36
Publiskā atbalsta pietiekamība inovāciju ieviešanai.....	37
Inovāciju attīstības sekmēšanas iespējas Latvijā.....	37
Projektu vērtēšanas kritēriji	38
8. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI.....	40
9. PIELIKUMI.....	43
9.1 Pielikums. EJZF un ELFLA atbalsts inovācijām	44
9.2 Pielikums. ERAF atbalsts inovācijām	45
9.3 Pielikums. Zvejniecības sektora vajadzības un atbalstītie inovāciju projekti 2014.-2020. plānošanas periodā	46
9.4 Pielikums. Akvakultūras sektora vajadzības un atbalstītie inovāciju projekti 2014.-2020. plānošanas periodā	47
9.5 Pielikums. Zvejniecības un akvakultūras sektora vajadzības 2021.-2027. plānošanas periodā	48

9.6	<i>Pielikums. Diskutējamie pamatjautājumi fokusgrupā ar inovatīvo projektu vērtētājiem.....</i>	49
9.7	<i>Pielikums. Diskutējamie pamatjautājumi fokusgrupā ar inovatīvo projektu iesniedzējiem .....</i>	52
9.8	<i>Pielikums. Pašnovērtējuma anketa ERAF projektos.....</i>	54
9.9	<i>Pielikums. Papildus ietveramie jautājumi.....</i>	63

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

AREI atbalstītie projekti	- Agroresursu un ekonomikas institūts - projekti ar statusu “atvērts labošanai”, “apstiprināts”, “sākta uzraudzība” un “slēgts”.
BIOR	- Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts „BIOR”
CFLA	- Centrālā finanšu un līgumu aģentūra
EJZF	- Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds
EJZAF	- Eiropas Jūrlietu, zivsaimniecības un akvakultūras fonds
EK	- Eiropas Komisija
ELFLA	- Eiropas lauku fonds lauku attīstībai
EM	- Ekonomikas ministrija
ERAF	- Eiropas Reģionālās Attīstības Fonds (ERDF)
ES	- Eiropas Savienība
IS	- Informācijas sistēma
IZM	- Izglītības un zinātnes ministrija
KZP	- Kopējā Zivsaimniecības politika
LAD	- Lauku atbalsta dienests
LAND	- Lauku attīstības novērtēšanas daļa
LAP 2014-2020	- Lauku attīstības programma 2014.-2020. gadam
LEADER	- saistītas darbības lauku ekonomikas attīstībai (franču val. <i>Liaisons entre Actions de Développement de L'economie Rurale</i>)
LIAA	- Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
MK	- Ministru kabinets
MK noteikumi Nr. 193	- MK noteikumi Nr. 193 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā “Inovācija””
MK noteikumi Nr. 2	- MK noteikumi Nr. 2 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt privātā sektora investīcijas P&A” 1.2.1.1. pasākuma “Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei kompetences centru ietvaros” pirmās, otrās un ceturrtās projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošanas noteikumi”
MK noteikumi Nr.62	- MK noteikumi Nr.62 “Zivsaimniecības konsultatīvās padomes nolikums”
MK noteikumi Nr. 287	MK noteikumi Nr. 287 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Veicināt inovāciju ieviešanu komersantos” 1.2.2.2. pasākuma “Inovāciju motivācijas programma” īstenošanas noteikumi
MK noteikumi Nr. 293	- MK noteikumi Nr. 293 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt privātā sektora investīcijas P&A” 1.2.1.4. pasākuma “Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā” īstenošanas noteikumi
MK noteikumi Nr. 365	- MK noteikumi Nr. 365 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Veicināt inovāciju ieviešanu komersantos” 1.2.2.3. pasākuma “Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti” īstenošanas noteikumi”
MK noteikumi Nr. 692	- MK noteikumi Nr. 692 “Darbības programmas “Izaugsme un

- nodarbinātība” 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt privātā sektora investīcijas P&A” 1.2.1.2. pasākuma “Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai” īstenošanas noteikumi
- neatbalstītie projekti - projekti ar statusu “noraidīts”, “atsaukts” un “pārtrauktas saistības”
- NVO - Nevalstiskās organizācijas
- Regula Nr. 1380/2013 - Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 1380/2013 (2013. gada 11. decembris) par kopējo zivsaimniecības politiku un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1954/2003 un (EK) Nr. 1224/2009 un atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2371/2002 un (EK) Nr. 639/2004 un Padomes Lēmumu 2004/585/EK
- Regula Nr. 508/2014 - Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 508/2014 (2014. gada 15. maijs) par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2328/2003, (EK) Nr. 861/2006, (EK) Nr. 1198/2006 un (EK) Nr. 791/2007 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1255/2011
- Regula Nr. 2021/1139 - Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 508/2014 (2021. gada 7. jūlijs), ar ko izveido Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un un groza Regulu (ES) 2017/1004
- RIS3 - Research and Innovation strategy for smart specialization (Viedās specializācijas stratēģija)
- VARAM - Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
- ZKP - Zivsaimniecības konsultatīvā padome
- ZM - Zemkopības ministrija
- ZRP 2014-2020 - Rīcības programma Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2014. - 2020. gadam
- ZRP 2021-2027 - Rīcības programma Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2021. - 2027. gadam

1. KOPSAVILKUMS

Inovāciju jēdziens plaši apskatīts dažādās literatūrās un tām nav vienotas definīcijas, tādējādi atklājot inovāciju dažādus aspektus. Inovāciju definīcija, kas tiek piemērota Ministru kabineta (MK) noteikumos Nr.193 un ir atbilstoša Regulai Nr. 508/2014, ir saprotama visām zivsaimniecības nozarē iesaistītajām pusēm (uzņēmējiem, nozares politikas plānošanā un īstenošanā iesaistītajiem, zinātniekiem, nevalstisko organizāciju pārstāvjiem, u.c.). Inovāciju pašreizējo definējumu varētu paplašināt, ietverot arī sociālās inovācijas un akcentēt arī mārketinga inovācijas.

Atbalsts inovācijām Latvijā tiek sniegts dažādos ES fondos, bet ar atšķirīgiem atbalsta nosacījumiem, ņemot vērā atbilstošo ES normatīvo regulējumu. Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF) ietvaros atbalsts tiek novirzīts tieši nozares uzņēmumiem un to pārstāvētām nevalstiskām organizācijām (NVO), kā arī zinātniskajām institūcijām nozares vajadzību apmierināšanai. Lai gan Rīcības programma Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai 2014.-2020.gadam (ZRP2014-2020) pasākuma "Inovācijas" ietvaros atbalstītie projekti ir mērķēti uz zivsaimniecības nozares vajadzību apmierināšanu. Tādu vajadzību risināšanā kā zvejas rīku selektivitātes uzlabošana un jaunu produktu izstrādei akvakultūrā, kā arī dažādiem risinājumiem recirkulācijas sistēmās, lai uzlabotu un efektīvizētu ražošanas procesus nav pietiekami inovatīvi risinājumi. Nozares formulētās vajadzības, kas izriet no SVID analīzes (skat. 6.nodaļu un 9.3.pielikumu) paver inovāciju attīstības iespējas nākotnē, kam savukārt būtu nepieciešama labas sadarbības un komunikācijas veidošana, ko uzsver ne tikai nozares uzņēmumi, bet arī nozares politikas īstenošanā iesaistītās institūcijas, kā arī dažādas zinātniskās iestādes. Iesaistītās puses norāda uz nepieciešamību rīkot dažādus informatīvus seminārus un izveidot vienotu platformu informācijas apmaiņai par nozares izaicinājumiem un veidotu labāku sadarbību inovāciju radīšanā.

Turpmāk ZRP pasākuma "Inovācijas" attiecīgo MK noteikumos, vajadzētu paredzēt atbalstu arī sociālām inovācijām, kas līdz šim nav atbalstīts un uzsvērt mārketinga inovācijas, veicot papildinājumus un precizējumus izvirzītajās prasībās. Inovāciju projektu izvērtēšanu var veikt pēc inovāciju mēroga un atkarībā no projekta finanšu apjoma, kas nosaka, kad projektus izvērtē tikai LAD pēc noteiktajiem kritērijiem. Ņemot vērā arī citu ES fondu ilggadējo pieredzi inovāciju projektu izvērtēšanā, var izstrādāt un novērtēšanā izmantot pašnovērtējuma anketu, kas kalpotu kā rīks, lai novērtētu projekta novitāti un nozīmīgumu. Pilnveidojot atbalsta mehānismus var veicināt inovāciju rašanos.

Izsakām pateicību visiem fokusgrupu un interviju dalībniekiem par atvēlēto laiku un sniegto viedokli: LAD Zivsaimniecības un valsts atbalsta departamenta direktoram R. Vāceram un LAD Zivsaimniecības un valsts atbalsta departamenta Zivsaimniecības daļas vadītājai K.Pavlovai. Centrālās finanšu un līgumu aģentūras (CFLA) Valsts atbalsta nodaļas vadītājai, Juridiskā nodrošinājuma un projektu atlases departamenta direktora vietniecei A.Rūsiņai un CFLA Juridiskā nodrošinājuma un projektu atlases departamenta vecākajai ekspertei T.Tokareva. A. Cīrulim no biedrības "Mazjūras zvejnieki", K.Gebaueram no biedrības "Latvijas Zivsaimnieku Asociācija" un M.Ziņģim no biedrības "Latvijas Zivju audzētāju asociācija". I.Gulbei un I.Ošītei no Agroresursu un ekonomikas institūta (AREI), V.Ūlim no biedrības "Nacionālās zvejniecības ražotāju organizācija", J.Baroniņam no Latvijas Jūras akadēmijas, A.Ikaunieci no Latvijas Hidroekoloģijas institūta, I. Putviķim no

“BIOR”, A.Bitem no SIA “Karavela”, S.Muižniecei-Brasvai un O. Dmitrijevai no Latvijas Lauksaimniecības Universitātes (LLU).

Atskaiti sagatavoja AREI Bioekonomikas nodaļas Lauku attīstības novērtēšanas daļas (LAND) pētnieki Dr.oec. I.Biukšāne, Dr.oec. A.Vēveris, Dr.geog. A.Pužulis, MBA J.Hāznars un Mg.oec. A.Hauka. Projekta vadītāja Mg.ing. E.Benga.

2. DARBA SATURS

Galvenais mērķis šajā darbā ir izvērtēt atbalsta ieviešanas mehānismu, lai uzlabotu inovāciju izstrādi un ieviešanu zivsaimniecībā. Mērķa sasniegšanai izvirzīti sekojoši uzdevumi:

1. Inovāciju izpratne un klasifikācija

Ietverts īss skaidrojums par inovāciju iedalījumu, lai sniegtu ieskatu, kas un kāpēc būtu kvalificējams kā inovācija Latvijas attiecīgā nozares sektora, uzņēmuma vai institūcijas līmenī.

2. Inovāciju ieviešanas risinājumi zivsaimniecībā un citos sektoros

Aplūkoti inovāciju izstrādes veicināšanā izmantotie risinājumi/mehānismi, tostarp inovāciju pasākuma ieviešanā. Apkopoti nosacījumi par ieviešanas procesu gan EJZF atbalstītajos projektos, gan ELFLA un ERAF.

3. Ar ZRP 2014-2020 atbalstu ieviestās inovācijas

ZRP pasākuma "Inovācija" atbalstīto projektu izvērtējums un izstrādāto inovāciju tālākas komercializācijas iespējas un problēmas (iespējamie risinājumi /uzlabojumi; kas tiek darīts, sekmīgi ieviests esošajā periodā, un ko varētu pilnveidot turpmāk).

4. Ieguvumi un izaicinājumi ZRP 2014-2020 un ERAF ieviestajos projektos

Fokusgrupas un intervijas ar inovāciju pasākumos iesaistītiem: projektu pieteicēji, CFLA, LAD iepriekšējās pieredzes izklāsts. Raksturota zivsaimniecības nozares kapacitāte inovāciju ieviešanā.

5. Secinājumu un ieteikumu sagatavošana

3. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA UN IZMANTOTIE DATI

Pētījumā tiek izmantota inovāciju difūzijas teorija, lai atbilstoši pētījuma mērķim sniegtu inovāciju iedalījumu kategorijās, līmeņos un veidos.

Pētījumā sniegts ieskats par Viedās specializācijas stratēģiju (*Research and Innovation strategy for smart specialization* – turpmāk RIS3) Latvijā un ES fondu nozīmi stratēģijas īstenošanā. Inovāciju izstrādes veicināšanā izmantotie atbalsta risinājumi/mehānismi detalizētāk tika aplūkoti EJZF, ELFLA un ERAF pasākumu ietvaros, analizējot attiecīgos MK noteikumus un ES noteikto likumdošanu. Ievērojot vienotus principus ES fondu analīzei, tiek sniegts ieskats par katra pasākuma mērķi, atbalsta pretendentiem, atbalsta jomām un intensitātēm, kā arī iesniedzamajiem dokumentiem. Tāpat arī izskatītas ELFLA un ERAF pasākumu atbalsta mehānismu piemērošanas iespējas EJZF inovāciju pasākumam.

Lai iegūtu informāciju par ZRP 2014-2020 pasākuma “Inovācijas” projektiem, tika analizēti LAD IS dati uz 30.08.2021. un uz 01.12.2021., un analizēta ZRP 2014-2020, lai salīdzinātu inovatīvo projektu sasaisti ar zivsaimniecības nozares SVID analīzē identificētās nozares vajadzības.

Lai iegūtu EJZF pasākuma “Inovācijas” projektu vērtētāju viedokli, 09.09.2021. tika organizēta fokusgrupa tiešsaistē ar LAD pārstāvjiem. Viedokļa noskaidrošanai par projektu nozīmi un iespējamiem inovāciju risinājumiem Latvijas zivsaimniecības nozares izaugsmes veicināšanā 24.09.2021. tika organizēta fokusgrupa ar projektu iesniedzējiem – NVO un zinātnisko institūciju pārstāvjiem. Par pasākumā apstiprināto projektu mērķu, atbalstīto inovāciju nozīmi un iespējamajiem inovāciju risinājumiem Latvijas zivsaimniecības nozares izaugsmes veicināšanā tika intervēti pārstāvji no biedrības (BDR) “Mazjūras zvejnieki”, BDR “Latvijas Zivsaimnieku Asociācija” un BDR “Latvijas Zivju audzētāju asociācija”. Savukārt, lai gūtu ieskatu par ERAF inovāciju projektu ieviešanu, tika organizēta fokusgrupa 03.09.2021., kurā tika iegūta informācija no CFLA pārstāvjiem.

Pētījumā tika izmantotas kvantitatīvās un kvalitatīvās pētījumu metodes. Secinājumu un ieteikumu izstrādei izmantotas analīzes un sintēzes metodes.

Atvēlētais izpildes laiks, kā arī pieejamā informācija un datu kvalitāte noteica šī darba apjomu, detalizācijas pakāpi un rezultātu kvalitāti.

4. INOVĀCIJU IZPRATNE UN IEDALĪJUMS

4.1 Inovāciju izpratnes

Inovācijām nav vienotas definīcijas, drīzāk tās ir daudzas definīcijas, kas atklāj inovāciju dažādus aspektus un tās būtības dažādās puses. Inovācijas aptver produktu un pakalpojumu uzlabošanu, distribūcijas metožu ieviešanu, vadības un zināšanu līmeņa celšanu, domāšanas maiņu, jaunu produktu radīšanu, ražošanu un ieviešanu, jaunu produktu mārketingu, jaunus tirgus, zināšanu komercializāciju u.tml.¹

Inovāciju definēšana ir saistāma ar jaunā radīšanu, izplatīšanu un komercializēšanu. Šajā procesā katra definīcija izceļ kādu no posma elementiem. Pastāv atšķirīgi skatījumi uz procesa un rezultāta (produkta) nozīmes akcentu. Daļa definīciju inovācijas uztver kā jaunā radīšanas procesu, citās tas ir produkts, kas tiek tirgots. Definīcijas lielākā mērā ir orientētas uz ekonomiskajiem aspektiem, uzsverot tirgus, peļņas un citus raksturlielumus. Mainās arī pati inovāciju izpratne, virzoties projām no līdz šim ierastās. Būtiski kļūst jauni biznesa modeļi, metodes, paņēmieni vai stratēģijas, kas izmantotas, lai iegūtu labākus rezultātus.

Līdzīgi kā citur pasaulē, arī ES lietotā definīcija ir vispārīga un atsaucas uz Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (OECD). OECD inovāciju definē šādi: inovācija ir jauns vai uzlabots produkts vai process (vai to kombinācija), kas būtiski atšķiras no vienības (šeit jebkas, kas rada inovācijas, piemēram, uzņēmums, valsts institūcija, sabiedriska organizācija, privātpersona) iepriekšējiem produktiem vai procesiem un kas ir padarīts pieejams potenciālajiem lietotājiem (produkts) vai arī no vienības ticis nodots lietošanā (process).²

Eiropas Komisijas Uzņēmējdarbības un rūpniecības ģenerāldirektorāts uzsver inovāciju pielietojamības lomu, ar to uztverot veiksmīga jauninājuma (*novelty*) ražošanu, iekļaušanu un izmantošanu ekonomikas vai sociālajā jomā.³

Inovācijām ir cieša saite ar pētniecību un zināšanu bāzi, kas uzsvērts Eiropas iniciatīvā "Inovāciju savienība". Inovāciju radīšanā nepieciešamas zināšanas, kas var nākt no dažādiem avotiem un pieredzes. Inovācijas var ietvert produktu, procesu un pakalpojumu jauninājumus; izmaiņas procesu organizācijā (organizatoriskā inovācija); uz klientu un tirgus zināšanām balstītu inovāciju (lietotāju virzīta inovācija); dažādus veidus, kā iegūt zināšanas un to pielietojumu (atklātā inovācija); sabiedrības organizācijas inovācijas (sociālā inovācija)."⁴

Detalizēts pārskats par inovāciju koncepciju un definīcijām ir sniegts AREI pētījumā par LAP 2014-2020 ietekmi uz inovācijām⁵.

4.2 Inovāciju iedalījums un piemēri

OECD inovācijas tiek iedalītas sekojošās jomās:

Produkta inovācija ir jauna vai uzlabota prece vai pakalpojums, kas būtiski atšķiras no uzņēmuma iepriekšējām precēm vai pakalpojumiem un ir ieviests tirgū.

¹ Pēc <http://innovation.lv/inovacija/>

² OSLO MANUAL 2018 OECD/EUROPEAN UNION.

³ ECSC-EC-EAEC (2004) „Innovation Management and the Knowledge-Driven Economy”

⁴ Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union COM(2010) 546

⁵ Lauku attīstības programmas 2014-2020 ietekme uz inovācijām. Ziņojums. AREI, 2020

Biznesa procesu inovācija ir jauns vai uzlabots uzņēmējdarbības process vienai vai vairākām uzņēmējdarbības funkcijām, kas būtiski atšķiras no uzņēmuma iepriekšējiem biznesa procesiem un ko uzņēmums ir izmantojis⁶. Tāpat OECD paredz dalījumu pēc veida:

Produkta inovācija. Produkta inovācija ietver jaunas vai ievērojami uzlabotas preces vai pakalpojumus. Produkta inovācija nozīmē būtiskus uzlabojumus tehniskajā specifikācijā, dažādās komponentēs un materiālos, pastāvošajās programmatūrās, lietotājdraudzīgumu vai citas funkcionālās īpašības.

Procesa inovācija. Procesa inovācija ietver jaunas vai ievērojami uzlabotas ražošanas vai piegādes metodes. Procesa inovācija nozīmē būtiskas izmaiņas tehnoloģijās, iekārtās un/vai programmatūrā.

Mārketinga inovācija. Mārketinga inovācija ietver jaunas mārketinga metodes, t.sk. būtisku izmaiņu veikšanu ne tikai ražojumu dizainā vai iepakojumā, bet arī produktu izplatīšanā, produktu izvietojumā vai izmaiņas cenu politikā.

Organizatoriskā inovācija. Organizatoriskā inovācija ietver jaunas organizatoriskas metodes uzņēmuma uzņēmējdarbības praksē, darba vietu organizāciju vai ārējās attiecības.

Ņemot vērā inovāciju izpratni to iedalījums parādīts 1.tabulā, kurā redzams inovāciju iedalījums.

1.tabula. Inovāciju iedalījums

Kategorija	Izgudrojums
	Pārņemšana
Līmenis	Zemākais līmenis (nelielas un saglabājošas inovācijas)
	Augstākais līmenis (radikālas un pārraujošas inovācijas)
Veids	Biznesa modelis un organizācija
	Produkti
	Procesi un tehnoloģijas
	Mārketings
	Sociālā
	Vides

Avots: autoru konstrukcija

Turpmāk apskatīts katrs inovāciju iedalījums.

Inovāciju kategorijas

Inovāciju difūzijas (izplatīšanās) teorija ir izstrādāta 1962. gadā⁷. Teorija ir uzskatāma par socioloģisku, jo tās sākotnējais aptvēruma pārsvarā ir attiecināms uz sabiedrību. Atbilstoši šai teorijai cilvēki saistībā ar inovāciju izplatīšanos tiek iedalīti piecās grupās:

- 1) **Inovatori:** cilvēki, kuri ir atvērti riskiem un pirmie izmēģina jaunas idejas;
- 2) **Pirmie lietotāji:** cilvēki, kuri ir ieinteresēti izmēģināt jaunas tehnoloģijas un noteikt to lietderības pakāpi;

⁶ OECD, <https://www.oecd.org/site/innovationstrategy/defininginnovation.htm> skatīts 07.11.2020.

⁷ Rogers, E (1995). Diffusion of Innovations. New York: Free Press.

- 3) Agrīnais vairākums: to iedzīvotāju nozīmīga daļa, kuri izmanto inovāciju pēc tam, kad to pieņēmuši pirmie lietotāji;
- 4) Vēlīnais vairākums: to iedzīvotāju nozīmīga daļa, kuri izmanto inovāciju pēc tam, kad to pieņēmis agrīnais vairākums;
- 5) Atpaliecēji: tā iedzīvotāju daļa, kura izvairās no riska un kura inovāciju izmanto tikai un vienīgi tāpēc, ka bez inovācijas ikdienas dzīve un/ vai darbs kļūst neiespējams.

Turpmākajā periodā inovāciju difūzijas teorija no sociālās sfēras lielākā mērā ir pārvirzījusies uz biznesa sfēru, piecas inovāciju izplatīšanās grupas attiecinot nevis uz indivīdiem, bet gan uz tirgus sektora uzņēmumiem. Inovāciju difūzijas teorijā ir iekļautas četras inovāciju **kategorijas**:

- *izgudrojums* (inovācijas idejas modelēšana un pārbaude praksē),
- brīvprātīga inovācijas pārņemšana un ieviešana (adopcija),
- *piespiedu* (obligāta) inovācijas pārņemšana un ieviešana (adaptācija),
- inovācijas izplatīšanās laikā un telpā (inovācijas aptvērums).

Atbilstoši pētījuma mērķim inovāciju aptvērums netiek analizēts. Pētījumā tiek izmantotas divas inovāciju kategorijas:

- izgudrojums (inovācijas radīšana)
- inovācijas pārņemšana (apvienojot adopciju un adaptāciju).

Inovāciju līmeņi

Atbilstoši Satella inovāciju līmeņu sadalījuma matricai⁸ tiek noteikti četri inovāciju līmeņi saistībā ar tehnoloģisko izmaiņu līmeni un inovāciju ietekmi uz tirgu:

- **neliela** inovācija (zema tehnoloģijas novitāte, zema ietekme uz tirgu),
- **saglabājoša** inovācija (zema tehnoloģijas novitāte, augsta ietekme uz tirgu),
- **radikāla** inovācija (augsta tehnoloģijas novitāte, zema ietekme uz tirgu),
- **pārraujoša** inovācija (augsta tehnoloģijas novitāte, augsta ietekme uz tirgu).

Neliela inovācija

Nelielās inovācijas ir visi uzlabojumi, kuri tiek veikti saistībā ar uzņēmuma esošajiem produktiem vai pakalpojumiem. Parasti šādiem uzlabojumiem ir zemas izmaksas, un tie dod iespēju pastiprināt esošā piedāvājuma atšķirības no konkurentu piedāvājuma. Esošais produkts tiek kaut kādā veidā uzlabots. Nelielās inovācijas veido 70% no inovāciju kopskaita. Nelielās inovācijas esošajiem produktiem, pakalpojumiem vai procesiem saglabā vai pievieno vērtību.

Zivju pārstrādē par neliela inovāciju ir uzskatāma, piemēram, esoša produkta iepakojuma maiņa (šprotas eļļā stikla burciņā var ērti lietot un izmantot burciņu pēc tam vairākkārt). Vai arī esošo produktu līnijas paplašināšana (siļķu gabaliņi marinādē ar dārzeņiem). Nelielo inovāciju galvenā iezīme ir esošo tehnoloģiju un esošā biznesa modeļa saglabāšana. Tādējādi nelielās inovācijas ir visvieglāk ieviest vai pārņemt. Tai pašā laikā nelielo inovāciju ietekme uz tirgu ir neliela. Šādas inovācijas parasti uzņēmēji veic paši bez publiska atbalsta.

---

⁸ Satell, G. (2017) Mapping Innovation: A Playbook for Navigating a Disruptive Age. New York: McGraw-Hill Education.

Saglabājoša (ilgtspējības) inovācija

Šī līmeņa inovācijas saistās ar ievērojamiem esošo produktu uzlabojumiem ar mērķi saglabāt pozīcijas esošā tirgū. Saglabājošām inovācijām ir zems tehnoloģiskās novitātes līmenis un ievērojama ietekme uz tirgu. Līdzīgi nelielām inovācijām atkārtotu saglabājošu inovāciju rezultātā radītie produkti vai pakalpojumi ir tikai nedaudz labāki par iepriekš piedāvātajiem, vai arī tiem ir novērsti vai samazināti iepriekš pastāvējuši defekti. Arī saglabājošo inovāciju rezultātā radītie produkti un procesi var būt dārgāki un ar augstāku peļņu, vai arī tie var būt lētāki un plašākam klientu lokam pieejami. Saglabājošas inovācijas ar tradicionālām biznesa metodēm bieži ir pietiekamas sakarā ar augstu rentabilitāti un zemiem riskiem.

Zvejniecībā saglabājoša inovācija ir dzinēja nomaļņa, dodot izmaksu samazinājumu. Zivju pārstrādē saglabājošas inovācijas piemērs ir ražotnes modernizācija, paaugstinot darba ražīgumu, palielinot piedāvātos apjomus un samazinot pārdošanas cenu. Saglabājošas inovācijas notiek esošā tirgū, neradot jaunas vērtību plūsmas un tīklojumus. Arī šāda līmeņa inovācijas uzņēmumam veicamas bez publiskā atbalsta, ja tā ir dzinēja vai iekārtas vienkārša iegāde un uzstādīšana uzņēmumā.

Radikāla inovācija

Radikāla (izrāviena) inovācija ir revolucionārs jauninājums, kurš rada paradigmas maiņu. Šajā inovāciju līmenī ietilpst galvenokārt nozari transformējoši vai jaunus tirgus radoši tehnoloģiski izrāvieni. Radikālām inovācijām ir augsts tehnoloģiskās novitātes līmenis un neliela ietekme uz tirgu. Radikālās inovācijas notiek reti, tomēr atšķirībā no pārraujošām inovācijām tās izmanto pilnībā jaunas tehnoloģijas un jaunus biznesa modeļus. Kopumā radikālo un pārraujošo inovāciju atdalīšana ne vienmēr ir iespējama, un vairākos pētījumos šo inovāciju veidi pārklājas.

Radikālās inovācijas zivsaimniecībā lielā mērā saistās ar produktiem, procesiem un tehnoloģijām. Tiek izmantoti sensori, mākslīgā intelekta tehnoloģijas, gaisa, ūdens un zemūdens droni. Digitālās platformas rada tiešu savienojumu starp zvejniekiem ostās un sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumiem. Tādējādi tiek apieti starpnieki piegādes ķēdē, kura ievērojami saīsinās, un produkti ātrāk nonāk pie gala patērētāja. Šādām inovācijām būtu paredzams publiskais atbalsts, jo tās ir nozīmīgas nozares attīstībā.

Pārraujoša (disruptīva) inovācija

Pārraujošām inovācijām ir augsts tehnoloģiskās novitātes līmenis un ievērojama ietekme uz tirgu. Pārraujošās inovācijas parasti veic tirgus jaunienācēji vai arī tie esošie tirgus dalībnieki, kuru tradicionālās biznesa metodes vairs nav efektīvas (akvakultūrā tipisks piemērs ir pāreja no diķiem uz slēgtām recirkulācijas sistēmām audzējot citas zivju sugas). Pārraujošās inovācijas saistās gan ar augstiem riskiem, gan arī ar ievērojamu izaugsmes potenciālu veiksmes gadījumā.

Tā kā šis ir ļoti svarīgas inovācijas ar lielu ietekmi uz tirgu un prasa gan zinātnieku un nozares uzņēmēju iesaisti, gan atbilstošus resursus, piemēru izklāsts ietverts plašākā apjomā nekā iepriekš. Tie parāda gan problēmas ar ko saskaras pasaulē, gan kādi risinājumi rasti to atrisināšanai. Apraksti ietverti, lai sniegtu plašāku ieskatu un, lai rosinātu idejas problēmu inovatīviem risinājumiem.

Akvakultūrā saistībā ar produktiem, procesiem un tehnoloģijām pēdējās dekādes laikā pārraujošās inovācijas notiek piecās plašākās jomās: slimību profilakse, perorāla vakcīnu ievadīšana, zivju miltu aizstāšana, ilgtspēja un blokkēdes.

Slimību profilakse ir kritisks akvakultūras aspekts, jo akvakultūrai ir mazāka izvēle un ievērojamas piegādes problēmas. Vакcīnas joprojām tiek ievadītas ar rokām, un daudzu invāziju gadījumā vienkārši nav labu profilakses pasākumu. Jaunievedums slimību profilakses jomā ir perorāla vакcīnu ievadīšana kā alternatīva darbietilpīgai roku injekcijai, kur katram dzīvniekam atsevišķi tiek ievadīta vакcīna. Zināms progress ir panākts, ieviešot mehāniskās iesmidzināšanas sistēmas, taču stresa pārvarēšana joprojām ir problēma⁹. Zemāk norādītajā saitē var atrast vairākus inovatīvos risinājumus šajā jomā, kas uzskatāmas par pārraujošām.

Zvejniecībā pārraujošo inovāciju galvenā joma ir precīzā nozveja (PHS). PHS ir modulāra nozvejas sistēma, kas ir pilnīgi unikāla zivju ķeršanas metode. Sistēmas iekšienē ir nelielas plūsmas vide, kur zivis brīvi peld tik ilgi, cik nepieciešams. PHS neizmanto tradicionālos traļu tīklus. Zivis tiek noturētas, komfortabli peldot zem ūdens lielā elastīgā PVC rezervuārā, kurā tās var tikt šķīrotas lielumos un sugās. Tikai pēc tam zivis nonāk uz kuģa klāja.

Jaunā tehnoloģija ir balstīta uz zivju fizioloģijas un uzvedības izpratni. Tādējādi ir iespējams attīstīt tādu tralēšanas sistēmu, kas labāk spēj atlasīt noteiktas sugas un izkraut tās uzlabotā stāvoklī. Sistēmai ir potenciāls nozvejojot kvalitatīvākas zivis, samazināt nogalināto zivju mazuļu skaitu un palielināt piezvejas sugu izlaišanas varbūtību.

Jaunā sistēma tradicionālo traļa tīkla daļu aizstāj ar elastīgu PVC nolaižamu rezervuāru, kurā ir izveidoti evakuācijas portāli. Zvejas laikā mazizmēra zivis un blakussugas spēj izkļūt no tīkla caur evakuācijas portāliem. Tas nozīmē, ka zivis brīvi atgriežas jūrā, tās nepaceļot uz klāja. Tādējādi ievērojami samazinās jebkāds fizioloģiskais stress. "Mērķa" zivis turpina peldēt dabiskā tempā rezervuārā līdz izcelšanas brīdim. Šī metode ir daudz maigāka nekā tradicionālās metodes, kad zivis tiek saspīestas tīklā un ar ātrumu tiek vilktas. Zivis paliek dzīvas līdz izkraušanas brīdim. Mērķa sugām uzlabojas nozvejas kvalitāte, un palielinās iespēja tās eksportēt uz dzīvu zivju tirgiem.

Pārstrādē inovatīvās pārstrādes tehnoloģijas tiek izmantotas jūras produktu saglabāšanai un derīguma termiņa pagarināšanai. Galvenās inovāciju jomas ir augsts hidrostatiskais spiediens (HHP); dabiskie konservanti; ozonācija; iradiācija (apstarošana ar gamma stariem); pulsējošas gaismas tehnoloģija; retortes maisiņu iepakojums.

Augsta hidrostatiskā spiediena (HHP) procesu kā netermisku procesu var izmantot, lai inaktivētu mikrobus, vienlaikus samazinot ķīmiskās reakcijas produktus. Produktiem 100 MPa un augstāks HHP līmenis. Parastais termiskais process pastiprina ķīmiskās reakcijas un pasliktina tās pārtikas komponentes, kas saistītas ar krāsu, garšu un uzturvērtību. Pirmie komerciālie ar HHP pārstrādātie pārtikas produkti tirgū 1990.g. bija augļu pārstrādes produkti (ievārījumi). Pēc tam process tika izmantots rīsu izstrādājumiem (uzlabota ūdens piesūcināšana), vārītiem šķiņķiem un desām (derīguma termiņa pagarināšana), sojas mērce ar minimālu sāls saturu (īslaicīga fermentācija pastiprinātu fermentatīvo reakciju dēļ) un dzērieni (derīguma termiņa pagarināšana).

Palielinās patērētāju pieprasījums pēc minimāli apstrādātām jūras veltēm, kas pēc apstrādes un uzglabāšanas saglabā savas sensorās un uztura īpašības. Jūras produktu kvalitāte pasliktinās tūlīt pēc nāves, apstrādes un uzglabāšanas laikā saistībā ar fermentatīvām, mikrobioloģiskām un ķīmiskām reakcijām. Kvalitātes uzturēšanai

---

⁹ <https://www.forbes.com/sites/michaelhelmstetter/2019/05/29/5-innovations-in-aquaculture-worth-catching-on-to-now/?sh=3555c37e431f>

tiek lietotas vairākas sintētiskas piedevas (konservanti), lai novērstu struktūras un krāsas izmaiņas, nepatīkamas garšas un sasmakuma veidošanos un jūras veltes barības vielu zudumu, uzglabājot zemā temperatūrā. Tomēr šo konservantu lietošana ir saistīta ar iespējamām veselības apdraudējumiem. Šajā sakarā tiek pētīti dabiskie konservanti ar izcilām antioksidantu un pretmikrobu īpašībām, lai tos ieviestu kā drošas alternatīvas jūras velšu pārstrādē. To lietošanas galvenais mērķis ir glabāšanas laika pagarināšana. Parasti lieto tādus dabiskos konservantus kā augu ekstrakti, hitozāns un kitoooligosaharīdi, bakteriocīni, bioaktīvie peptīdi un ēteriskās eļļas.

Ozonēts ūdens tiek izmantots jūras produktu pārstrādes uzņēmumu sanitācijā un gliemju ražošanā vairumā Eiropas valstu, kā arī jūras produktu mazgāšanā, lai iznīcinātu baktērijas un proteīna gļotas vairākkārt efektīvāk par hloru. Zivju uzglabāšana uz ledus ar ozonētu ūdeni pagarina to uzglabāšanas laiku par 30-50%.

Pārtikas apstarošana ir veiksmīga metode ne tikai drošuma garantēšanai, bet arī pārtikas produktu uzglabāšanas laika palielināšanai. Apstarošana ir ļoti efektīva, lai inaktivētu patogēnos mikroorganismus, nesamazinot pārtikas kvalitāti. Pārtikas produktus parasti apstaro ar gamma stariem, ko rada radioizotopu avots. Gamma apstarošana ar intensitāti 2–7 kGy tiek uzskatīta par veiksmīgu saglabāšanas metodi, jo tā var samazināt pārtikai baktēriju patogēnu, kā arī daudzu zivīm specifisku apdraudošu baktēriju un pagarināt zivju glabāšanas laiku.

Pulsējošas gaismas (PL) tehnoloģija ir netermiska tehnoloģija, kurā sterilizācija un dezaktivācija tiek panākta, uz pārtikas un augstas caurlaidības šķidrums virsmām raidot īslaicīgus augstas intensitātes gaismas impulsus.

Retortes maisiņš ir izgatavots no elastīgas plastmasas un metāla folijas lamināta. Tas dod iespēju sterili iepakot plašu aseptiski pārstrādātu pārtikas un dzērienu spektru. Termiskā sterilizācija ir viena no efektīvākajām pārtikas konservēšanas metodēm, ko plaši izmanto visā pasaulē. Termiskās apstrādes galvenais mērķis ir panākt ilgstošas uzglabāšanas stabilitāti. Termiskā apstrāde negatīvi ietekmē pārtikas produktu, piemēram, vitamīnu un neaizvietojamu taukskābju, uzturvērtību, jo īpaši attiecībā uz produktiem, kas apstrādāti metāla vai stikla traukos. Termiskās apstrādes optimizācija, lai samazinātu barības vielu zudumu, neapdraudot drošību, bija galvenais izaicinājums pārtikas rūpniecībā. Atvelkams maisiņš, kas ir elastīgs iepakojuma materiāls ar pietiekamu izturību, lai izturētu smagas karstuma un spiediena apstrādes termiskās apstrādes laikā, ir piemērots risinājums šo problēmu pārvarēšanai.

Kopsavilkums līmeņu iedalījumam

Nereti inovāciju iedalījums četros līmeņos ir apgrūtināts, jo atsevišķos gadījumos nav iespējams stingri atdalīt nelielas inovācijas no saglabājošām inovācijām, kā arī pārraujošas un radikālas inovācijas var pārklāties. Tādējādi ir iespējams izmantot divus inovāciju līmeņus, apvienojot nelielas un saglabājošas inovācijas (zemākā līmeņa inovācijas), kā arī radikālas un pārraujošas inovācijas (augstākā līmeņa inovācijas).

Divu inovāciju līmeņu raksturlielumu atšķirību salīdzinājums norādīts 2.tabulā.

2.tabula. Divu inovāciju līmeņu raksturlielumi

Raksturlielums	Nelielas un saglabājošas	Pārraujošas un radikālas
Inovāciju fokusēšanās	<i>Esošo īpašību uzlabošana</i>	<i>Jaunu īpašību vesela kopuma ieviešana</i>
Uzlabojumu veids	<i>Nepārtraukts (lineārs)</i>	<i>Pārtraukts (nelineārs)</i>
Tehnoloģija	<i>Uzņēmumā jau izmantotā esošā tehnoloģija</i>	<i>Uzņēmumā ieviestā (radītā) jaunā tehnoloģija</i>
Produktu dizains	<i>Nelieli uzlabojumi ar nemainītu dominējošo dizainu</i>	<i>Pilnībā jauns dominējošais dizains</i>
Paradigmas maiņas iespējamība	<i>Zema</i>	<i>Augsta</i>
Risku līmenis	<i>Zems</i>	<i>Augsts</i>
Resursi	<i>Uzņēmumā esošie iekšējie resursi, organizācija un kvalifikācijas</i>	<i>Apmācība, jauna organizācija un jaunu prasmju kopumi</i>
Iznākums	<i>Racionāla reaģēšana uz uzņēmuma un/ vai klientu vajadzībām</i>	<i>Gadījuma vai I&A politikas rezultāts, kurš nesaistās ar uzņēmuma vai klientu vajadzībām</i>
Virzītājspēki	<i>Tirgus vilkme</i>	<i>Tehnoloģiskās izmaiņas</i>
Mērķa tips	<i>Īstermiņa</i>	<i>Ilgtermiņa</i>

Avots: autoru konstrukcija pēc Prasadi Lokuge, 2015

Inovāciju veidi

Inovāciju iedalījums veidos tiek balstīts uz Kīlija izveidoto Doblin modeli¹⁰, kurā ir iekļautas desmit inovāciju kategorijas. Ņemot vērā AREI iepriekš veikto pētījumu, var izdalīt 6 inovāciju veidus: biznesa modeļa un/ vai organizācijas inovācija; produktu inovācija; procesu un tehnoloģiju inovācija; mārketinga un servisa inovācija, kā arī vides un sociālās inovācijas.

Biznesa modeļa un organizācijas inovācija

Biznesa modelis sastāv no pamatvērtībām un resursiem, stratēģijas, izplatīšanas pamatkanāliem un mērķa klientiem. Biznesa modeļa inovācija ir fundamentāla pārmaiņa veidā, kādā organizācija piegādā vērtību klientiem un iegūst to no tirgus.

Praksē tā bieži notiek, izstrādājot jaunus cenošanas mehānismus, ienākumu plūsmas vai izplatīšanas kanālus. Organizācijas inovācijās galvenokārt ietilpst iesaistīšanās vertikālajā vai horizontālajā integrācijā¹¹, elektroniskās pasūtījumu apstrādes ieviešana, ārpakalpojumu sniegšana vai pirkšana, kā arī nozīmīgas izmaiņas organizācijas struktūrvienību skaitā un personāla sastāvā. Nereti šī veida inovācijas notiek vienlaikus ar produktu, procesu un tehnoloģiju, mārketinga un servisa inovācijām.

¹⁰ Larry Keeley, Helen Walters, Ryan Pikkell, Brian Quinn: Ten Types of Innovation: The Discipline of Building Breakthroughs. Wiley, 1997

¹¹ Ulvenblad, P., Hoveskog, M., Tell, J., Ulvenblad, P., Ståhl, J. et al. (2014) Agricultural business model innovation in Swedish food production: The influence of self-LEADERship and lean innovation. Paper presented at DRUID Society Conference 2014, Copenhagen Business School (CBS), Copenhagen, June 16-18, 2014.

Produktu inovācija

Šī inovācija ir attiecināma uz jauninājumiem produktu sniegunā un tādos raksturlielumos kā izejmateriāli, modelis, faktūra un krāsa. Tajā var izmantot arī iepriekš ražotajos produktos neizmantotas komponentes. Tās var ietvert radikāli jaunas tehnoloģijas vai arī būt balstītas uz esošo tehnoloģiju kombināciju jaunā veidā. Iespējama arī jaunu tehnoloģiju neizmantošana. Produktu inovācija var būt tāds pilnībā jauns produkts, kurš iepriekš vispār nav ticis piedāvāts, vai arī tā var būt esoša produkta uzlabota versija.

Procesu un tehnoloģiju inovācija

Process sevī ietver produktu ražošanai vai pakalpojumu nodrošināšanai izmantotās prasmes, tehnoloģijas un struktūras. Procesu inovācija kopumā ir attiecināma uz jaunu vai uzlabotu ražošanas vai piegādes metožu ieviešanu. To iespējams veikt, procesos pielietojot jaunu tehnoloģiju vai uzlabotu metodi, un parasti tā tiek ieviesta, lai samazinātu izmaksas vai arī labāk apkalpotu klientus. Procesu inovācija bieži ir saistīta ar jaunām tehnikām, iekārtām vai programmatūru, un tai var būt nepieciešamas kulturālas vai strukturālas izmaiņas. Parasti procesu inovācijās gala produkts netiek izmainīts, bet tiek uzlabota vienīgi tā iegūšanas metode.

Mārketinga un klientu servisa inovācija

Mārketinga inovācijas galvenais mērķis ir vai nu ieiešana jaunos tirgos vai arī tirgus daļas palielināšana. Inovāciju parasti uzskata par mārketinga inovāciju, ja tā rada ievērojamas izmaiņas mārketinga tradicionālajā kopumā (4P: cena, produkts, veicināšana un vieta) vai nozarē kopumā. Mārketinga inovācijās ietilpst tādas veicināšanas aktivitātes, kā produktu katalogi, reklāmas lapas, dizains, marķējums un iepakojums.

Sociālā inovācija

Sociālās inovācijas ir jaunas prakses vai tehnoloģiski izgudrojumi, kas vērsti uz labāku sociālo vajadzību apmierināšanu salīdzinājumā ar esošajiem risinājumiem. Šos inovatīvos risinājumus var nodrošināt gan sabiedriskas, gan komerciālas vienības. Sociālo inovāciju nozīmīgumu nosaka daudzi cēloņi, kuri saistās ar tādām jomām kā darba apstākļu uzlabošana, izglītības apjoma palielināšana, kopienas attīstība, sabiedrības veselība, sabiedrisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošana. ES Stratēģijā 2020 bija identificēti mērķi piecās jomās, kurus iespējams sasniegt arī ar sociālo inovāciju palīdzību: nodarbinātības saglabāšana; izpēte, attīstība un inovācija; klimata pārmaiņas un enerģētika; izglītība; nabadzība un sociālā iekļaušana.

Vides un klimata inovācija

Vides inovācijas (ekoinovācijas) ir iespējams iedalīt divās plašākās grupās: inovācijas, kas sniedz ieguvumus pašam uzņēmumam, kā arī inovācijas, kas sniedz ieguvumus uzņēmuma ražoto produktu vai sniegto pakalpojumu gala lietotājiem¹². Galvenās vides inovāciju jomas ir materiālu produktivitāte, ūdens produktivitāte, enerģijas produktivitāte un SEG emisiju intensitāte.

---

¹² Park, M. S., Bleischwitz, R., Han, K. J., Jang, E. K. and Joo, J. H. (2017). Eco-Innovation Indices as Tools for Measuring Eco-Innovation. Sustainability, 9, 2206.

5. INOVĀCIJU IEVIEŠANAS RISINĀJUMI ZIVSAIMNIECĪBĀ UN CITĀS JOMĀS

Tā kā inovācijas atbalsta dažādos ES fondos, turpmāk tiek aplūkoti inovāciju izstrādes veicināšanā izmantotie risinājumi/mehānismi inovāciju pasākuma ieviešanā. Apkopoti nosacījumi par ieviešanas procesu gan EJZF atbalstītajos projektos, gan ELFLA un ERAF, norādot gan atbalsta mērķi un mērķgrupas, gan atbalsta apjomu un atlases kritērijus, lai atspoguļotu situāciju un izvērtētu turpmākās iespējas EJZF ietvaros.

5.1 Viedās specializācijas stratēģija

Viedās specializācijas stratēģija (*Research and Innovation strategy for smart specialization* – turpmāk RIS3) ir nacionāla mēroga pētniecības un inovācijas stratēģija tautsaimniecības transformācijai uz augstāku pievienoto vērtību un lielāku resursefektivitāti, kas paredz pastāvīgu konkurētspējas priekšrocību atrašanu, stratēģisku prioritāšu izvēli un tādu politikas instrumentu veidošanu, kas maksimāli atraisa valsts uz zināšanām balstīto attīstības potenciālu un sekmē ilgtspējīgu ekonomisko attīstību.¹³

Saskaņā ar RIS3 *inovācijas* ir jauni vai uzlaboti produkti, pakalpojumi vai tehnoloģijas, kas ir pārdotas klientiem vai arī kuras lieto sabiedrība.

Par RIS3 ieviešanu un monitoringu ir atbildīga EM *inovācijas un uzņēmējdarbības attīstības jomā* (ERAF un KF atbalsts) un IZM *augstākās izglītības un zinātnes jomā* (ERAF atbalsts). Papildus RIS3 īstenošanā ir iesaistīta VARAM saistībā ar *uz reģionu līdzsvarotas attīstības un reģionālās specializācijas veicināšanu reģionālo inovācijas un zināšanu platformu ietvaros un digitālās transformācijas īstenošanu* (ERAF atbalsts) un ZM saistībā ar *Bioekonomikas stratēģijas īstenošanu* (EJZF un ELFLA atbalsts), kā arī tiek iesaistītas citas ministrijas atbilstoši to kompetencei RIS3 specializācijas jomu nozarēs.

Nemot vērā perspektīvos tautsaimniecības transformācijas virzienus un ekonomiskās attīstības prioritātes, Latvijā ir definētas 5 viedās specializācijas jomas un sociālo un humanitāro zinātņu nozares kā nozares ar horizontālu ietekmi RIS3 mērķu sasniegšanai:

- zināšanu ietilpīga bioekonomika;
- biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas;
- viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas;
- viedā enerģētika;
- informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.¹⁴

Kopš 2014. gada Latvija ir pievienojusies EK S3 platformai, lai attīstītu kompetenci RIS3 īstenošanā un veidotu pētniecības un inovācijas sadarbību ar citiem ES reģioniem.¹⁵

Atbalsts inovācijām Latvijā tiek sniegts caur EJZF, ELFLA (skat. 9.1. pielikumu), ERAF (skat. 9.2. pielikumu), ESF un KF. Turpmāk tiks aprakstīts ES fondu (EJZF, ELFLA un ERAF) atbalsts inovācijām 2014.-2020. plānošanas periodā.

¹³ <https://www.izm.gov.lv/lv/viedas-specializācijas-stratēģija>.

¹⁴ <https://www.izm.gov.lv/lv/viedas-specializācijas-stratēģija>.

¹⁵ <https://www.izm.gov.lv/lv/viedas-specializācijas-stratēģija>.

Informācija par atbalstu inovācijām 2021.-2027. plānošanas periodā vēl ir neskaidra, tāpēc netiek apkopota.

5.2 EJZF atbalsts inovācijām

EJZF atbalsts ar ZRP 2014-2020 pasākumu "*Inovācija*" tika sniegts inovāciju ieviešanai zvejniecības un akvakultūras sektorā ar mērķi veicināt vides ziņā ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu zvejniecību un akvakultūru. Arī ZRP 2021-2027 plānošanas periodā ir paredzēts atbalsts inovācijām.

Atbalsta pretendenti ir plašs, kas ietver gan nozares komersantus un zinātniskās institūcijas, gan nevalstiskās organizācijas (NVO). Īpaša uzmanība tiek piešķirta inovāciju ieviešanai piekrastes zvejniecībā, kur, saskaņā ar esošajiem MK noteikumiem, projektiem, kas tiek īstenoti piekrastes zvejnieku vajadzībām, tiek piešķirts publiskā finansējuma atbalsts veido 80% un 100% apmērā no attiecināmajām izmaksām atkarībā no atbalsta pretendenta¹⁶, kas ir vairāk nekā atbalstot inovācijas zvejniecībā aiz piekrastes joslas, akvakultūrā un zivju apstrādē (publiskā finansējuma apmērs šajos sektoros veido 30-90% no attiecināmajām izmaksām atkarībā no atbalsta pretendenta (skat.9.1.pielikumu)).

Maksimālā publiskā finansējuma apmēra piešķiršana piekrastes zvejnieku projektu īstenošanai ir svarīgs aspekts, lai palīdzētu finansiāli nestabilajai piekrastes zvejniecībai attīstīties, vienlaikus sekmējot arī zivsaimniecībai nozīmīgo teritoriju izaugsmi.

Viena projekta maksimālā attiecināmo izmaksu summa atsevišķiem pretendentiem (skat.9.1.pielikumu) noteikta 400 tūkst. EUR apmērā. Attiecināmajām izmaksām piešķirto atbalstu var apvienot ar citu EJZF atbalstu, nepārsniedzot regulas Nr. 508/2014 95. pantā noteikto atbalsta intensitāti.

Saskaņā ar esošo MK noteikumu Nr. 193 9. pantu un 1. pielikuma B.2. sadaļu inovāciju projekts jāīsteno vismaz vienā no noteikumos piedāvātajām jomām (minētās jomas noteiktas saskaņā ar Regulu Nr. 508/2014). Analizējot MK noteikumos atbalstāmās jomas redzam, ka tās ir pietiekoši plašas, lai ietilpinātu dažādus inovatīvus projektus. To aptvēruma mērogs gan ir atšķirīgs, piemēram, *zivju miltu un zivju eļļas izmantošanas samazināšana akvakultūrā* ir specifisks un šaurs, kamēr *ražošanas procesu efektivitāte* ir plašs formulējums, kas var ietvert *ilgtspējīgas ražošanas metodes* un *ietekmes uz vidi samazināšanu*. No plānošanas un novērtēšanas aspekta svarīgi, lai atbalstāmās jomas nepārklājas un tās ir pietiekami skaidri definētas un viennozīmīgi saprotamas. Šobrīd minētās jomas neietver sociālās inovācijas, bet mārketinga inovācijas nav skaidri norādītas, kurā jomā tās ietvertas, lai gan var būt nozīmīgas zivsaimniecības nozares izaugsmes sekmēšanā. Tās ir nozīmīgas inovāciju procesa organizēšanā, jaunas pieredzes nodošanā, mācīšanās un prakses procesos. Šajos noteikumos sociālā un mārketinga aspekta inovāciju ieviešana netiek uzsvērtā.

---

¹⁶ Publiskā finansējuma apmērs:

- 80% no attiecināmajām izmaksām komersantam un zemnieku vai zvejnieku saimniecībai, kura atbilst sīko (mikro), mazo un vidējo uzņēmumu definīcijai un biedrībai, kura ir reģistrēta saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likumu, kurā vismaz vienas trešdaļas biedru īpašumā ir ZM zvejas kuģu sarakstā reģistrēta zvejas laiva un kurai ir spēkā esoša speciālā atļauja (licence) komercdarbībai zvejniecībā Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes ūdeņos;
- 100% no attiecināmajām izmaksām valsts zinātniskajam institūtam akvakultūras inovāciju centra izveidei un valsts zinātniskajai institūcijai zivju apstrādes biotehnoloģiju mācību un pētniecības centra izveidei.

Lai pieteiktos atbalsta saņemšanai, pretendents iesniedz vairākus dokumentus (skat. MK noteikumu Nr. 193 11., 11¹, 26., 27. un 28. pantu), kur daļa no šiem dokumentiem atbalsta pretendenta rīcībā jau ir pieejami. Projektus, ko paredz ieviest zinātniskās institūcijas sadarbībā ar biedrībām, komersantiem, zemnieku vai zvejnieku saimniecībām, papildus jāietver biznesa plāns. Savukārt valsts zinātniskais institūts, kas īsteno valsts politiku zivju krājumu atražošanas jomā, un, kas projektu īsteno sadarbībā ar biedrību, pētniecības stratēģijā iekļauj informāciju par projektā plānotajām darbībām. Izvirzītās prasības uzskatāmas par vienkāršām.

ES struktūrfondu (ERAF, kā arī KF un ESF) atbalstītiem investīciju projektiem darbības programmā “Izaugsme un nodarbinātība” 2014.-2020. plānošanas periodā tiek izmantota izmaksu ieguvumu analīze, ietverot alternatīvu analīzi, finanšu analīzi, ekonomisko analīzi, jūtīguma analīzi un risku analīzi. Šādas analīzes iekļaušana atbalsta pretendentu nosacījumu prasībās komerciāliem projektiem (ieņēmumus nesošiem projektiem), sniedz iespēju novērtēt un atlasīt finansiāli un ekonomiski ilgtermiņā dzīvotspējīgus projektus. Finansiāli ietilpīgus un sarežģītus¹⁷ projektus arī EJZF inovāciju pasākumā pēc nepieciešamības var novērtēt pēc izmaksu ieguvumu analīzes, tādējādi izvairoties no ilgtermiņā ekonomiski neizdevīgu projektu apstiprināšanas.

Pozitīvi vērtējamas tādas atlases kritēriju grupas kā inovāciju mērogs un iepriekšēja pieredze inovāciju izstrādāšanā. Jāņem vērā, ka inovāciju projekti, kas vērsti uz vides saglabāšanu un atjaunošanu no klimata pārmaiņu mazināšanas viedokļa var būt arī bez finansiāla ieguvuma, bet tie var būt tikpat svarīgi vai pat svarīgāki kā finansiāli un ekonomiski nozīmīgi inovāciju projekti sabiedrībai kopumā. Projektus var savstarpēji salīdzināt pēc 4 kritērijiem - ietekmes, rezultativitātes, lietderības un atbilstības. Norādot projektu atlases kritērija grupas “inovāciju mērķis” veidošanos pēc atbalsta jomām, var spriest par mērķu veidošanos.

MK noteikumu Nr. 193 12. pants nosaka, ja pēc projektu iesniegumu sarindošanas atbilstoši atlases kritērijiem vairāki pretendenti iegūst vienādu punktu skaitu, tad priekšroka saņemt publisko finansējumu ir pretendētājam, kas aptver lielāku sadarbības partneru skaitu. Projekta realizācijā iesaistot pēc iespējas lielāku sadarbības partneru skaitu, pastāv lielākas grūtības projekta ieviešanas procesā. Lai gan zināšanu un pieredzes apmaiņa šādos projektos var būt daudz labāka nekā projektos ar mazāku sadarbības partneru skaitu, no ieviešanas aspekta šādi projekti ir daudz sarežģītāki, jo tie prasa iesaistīto pušu nepārtrauktu sadarbību un darbību saskaņošanu, kas var novest pie projekta lēnākas ieviešanas vai apstāšanās. Raugoties no inovāciju ieviešanas aspekta, svarīgāks par projektā iesaistīto sadarbības partneru skaitu ir patieso labuma guvēju skaits projekta ieviešanas rezultātā.

5.3 ELFLA atbalsts inovācijām

ELFLA atbalsts LAP 2014-2020 pasākumā “*Sadarbība*” tiek sniegts inovāciju ieviešanai. Pasākuma mērķis ir veicināt sadarbību lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauksaimniecības produktu (izņemot zivsaimniecības produktus) pārstrādē, lai risinātu šo nozaru praktiskās vajadzības, *dodot iespēju izstrādāt jaunus produktus, procesus, tehnoloģijas un metodes un ieviešot tās praksē*.¹⁸ Pasākuma ietvaros tiek

¹⁷ LAD projektus pēc sarežģītības pakāpes tiek iedalīti pēc izmaksu posteņiem. Un atkarībā no tā, kādi ir izmaksu posteņi, nosaka, vai tas ir vienkāršs projekts, vidēji sarežģīts projekts vai ļoti sarežģīts projekts. Tā ir LAD iekšējā risku novērtēšanas sistēma, kas satur sensitīvu informāciju un nav izsniedzama ārpus LAD.

¹⁸ <https://www.arei.lv/lv/2020-gads>

īstenoti trīs atšķirīgi apakšpasākumi: "Atbalsts EIP lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai" (M16.1), „Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei” (M16.2) un „Ar lauku tūrismu saistītu tūrisma pakalpojumu attīstīšanā” (M16.3). Divi apakšpasākumi (M16.1. un M16.2.) ir tieši saistīti ar nozares inovāciju radīšanu un ieviešanu praksē. Lai veicinātu inovācijas lauksaimniecībā, atvieglojot pieredzes un zināšanu apmaiņu, ir izveidots Eiropas Inovāciju partnerības tīkls (turpmāk – EIP tīkls) – Eiropas Komisijas (EK) izveidots tīkls, kas darbojas Eiropas Savienības (ES) līmenī un lai palīdzētu sasniegt Eiropas Inovāciju partnerības izvirzītos mērķus, un apvieno darbību īstenošanā iesaistītās darba grupas, konsultāciju dienestus un pētniekus. EIP tīkla kontaktpunkts Latvijā ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" (LLKC).

Atbalsta saņēmēji šī pasākuma ietvaros atkarībā no apakšpasākuma norādīti 9.1.pielikumā. Par partneriem tiek uzskatīti: lauksaimniecības produktu ražotājs (lauksaimnieks), meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs (mežsaimnieks), lauksaimniecības vai meža produktu pārstrādātājs, ražotāju grupa, kooperatīvs, lauksaimniecības, mežsaimniecības vai lauksaimniecības produktu pārstrādes nozares nevalstisko organizāciju pārstāvji un pētnieks¹⁹.

Sadarbības grupas veidošana rada iespēju visiem EIP grupas dalībniekiem saņemt paaugstinātu atbalsta intensitāti - 90% no attiecināmajām izmaksām (plašāk skatīt. 9.1.pielikumu). Turklāt, produktīvajām investīcijām saistībā ar M16.1. apakšpasākumu tiek piemērota papildu intensitāte 10% apmērā. Līdzīgus nosacījumus paredzēja EJZF Regulas (508/2014) 95.panta 3.punkts, kā arī atbilstošie nosacījumi ir iekļauti arī jaunajā ES Regulā 2021/1139 (III pielikums 14.rinda). Tādējādi, veidojot sadarbības grupas, būtu iespējams nodrošināt augstāku atbalsta intensitāti visiem sadarbības partneriem, tajā skaitā privātajiem partneriem.

M16.1 projekta iesnieguma vērtēšanu veic divos posmos. Projekta idejas atlases un EIP darba grupas apstiprināšana notiek 1.posmā. Projekta idejas iesniegumu vērtē ZM izveidota komisija ne mazāk kā trīs locekļu sastāvā. Lai novērtētu projekta ieguldījumu uz jaunradi vērsta procesa vai darbības radīšanā, komisija nodrošina vismaz trīs individuālu neatkarīgu ekspertu piesaisti. Tiek vērtēta iesniegto projektu idejas un potenciālo EIP darba grupu izveidošanā ieinteresēto personu atbilstība izvirzītajai projekta idejai, ievērojot pasākuma nosacījumus un projekta idejas iesniegumu atlases kritērijus. Komisija pieņem lēmumu par projekta idejas atbilstību vai noraidīšanu un EIP darba grupas apstiprināšanu. Lēmuma pieņemšanā tiek ņemts vērā piesaistīto ekspertu viedoklis. Lauku atbalsta dienests (LAD) nodrošina komisijas sekretariāta funkcijas. 2. posms - detalizēti sagatavotu projektu iesniegumu atlase. Projekta atlasīti un vērtēšanu veic LAD. Atbalsta pretendents ir 1. posmā apstiprinātā *EIP* darba grupa, un tā atbilst atbalsta saņemšanas izvirzītajiem nosacījumiem. LAD sarindo projektu iesniegumus atbilstoši vērtējumam pēc projektu atlases kritērijiem. Ja projektu iesniegumu atlasē iegūto punktu skaits ir vienāds, priekšroka ir projekta iesniegumam ar lielāku punktu skaitu kritērijā "Projekta kvalitāte", bet, ja arī šajā kritērijā punktu skaits ir vienāds, priekšroku dod projekta iesniegumam ar mazāku Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) līdzfinansējumu²⁰.

Projekta vērtēšanu veic LAD, kuram ir tiesības piesaistīt attiecīgās nozares ekspertus, kuru viedoklis var tikt ņemts vērā, pieņemot lēmumu par projekta

---

²⁰ MK noteikumi Nr.222 (25.04.2017.)

apstiprināšanu. Eksperti vērtē projektu saskaņā ar konkrētu anketu, kurā paredzēts punktu skaits par katru apakškritēriju - projekta jaunrade, tēmas aktualitāte, problēmu novērtējuma kvalitāte, ietekme uz primārajiem ražotājiem, ekonomiskā lietderība, risināmo jautājumu sasaiste ar projekta mērķiem un darbībām, mērķu un projekta izdevumu attiecība, ieguvums nozarei un sektoram, kā arī projekta finansējuma un tā sadalījuma atbilstība mērķu sasniegšanai. Eksperta piešķirtais punktu skaitu gan netiek pamatot, kas apgrūtina saprast novērtējumu un, nepieciešamības gadījumā, pretendents nevar sniegt skaidrojumu un atspēkot kritiku. Šāda veida anketa būtu izmantojama, ja EJZAF projektu pieteikumu vērtēšanā tiktu piesaistīti eksperti, tādējādi sekmējot plašāku novērtējumu.

Galvenie secinājumi par ieviešanas procesu LAP2014-2020 ietvaros, kas var nodarēt arī EJZF atbalsta nosacījumu izstrādē: uzņēmēju sadarbība ar zinātniekiem sniedz vērtīgu pieredzi abām pusēm (labāka izpratne par abu pušu kapacitāti un sadarbības iespējām). Lielākais izaicinājums projektos bija nelielā avansa summa, kas rada problēmas īpaši zinātniskajiem institūtiem, kas darbojas lauksaimniecības nozarē, atskaišu sagatavošana, spēja sadarboties vairākiem iesaistītajiem projekta realizētājiem. Tādēļ zinātniskajām iestādēm, ieviešot inovatīvos projektus, varētu paredzēt 100% atbalstu. Plašāks izklāsts par inovāciju ieviešanu ar pasākumu atbalstu ar ieteikumiem pieejams AREI mājas lapā (<https://www.arei.lv/lv/2020-gads>).

EJZAF projektos iepriekš aprakstītā pieredze, kad sākotnēji projekta pieteicēji iesniedz īsu problēmas aprakstu, informāciju par izvēlēto risinājumu, kā arī piesaistītajiem zinātniekiem un sadarbības partneriem ir izmantojama. Tad LAD, ņemot vērā atlases kritērijus, varētu novērtēt iesnieguma kvalitāti (problēma skaidri definēta, risinājums aprakstīts un saprotams, partneru skaits un kvalifikācija norādīta un atbilst aprakstam) utt.. Sākotnēji varētu tikties nozarē iesaistītās pētniecības institūcijas (piem., DU, LHEI, Jūras akadēmijas, u.c.), kā padomdevēji un nozares pārstāvji, lai izdiskutētu problēmas un iespējas, kā arī potenciālos sadarbības virzienus.

Zivsaimniecības konsultatīvās padomes (ZKP) mērķis ir veidot līdzsvarotu zivsaimniecības attīstības politiku un saskaņot valsts un nevalstisko organizāciju viedokļus par zivsaimniecības politikas īstenošanu un uzdevumus. Tās sastāvā ir gan valsts, gan zivsaimniecības organizāciju pārstāvji un ZKP ir iesaistīta nozares attīstības jautājumu lemsanā. Tās viedoklis būtu svarīgs ZRP 2021-2027 vajadzību izvērtēšanā pēc to svarīguma un problēmu definēšanā. Iespējams, ka balsojumos jāievēro princips, ka balso tikai attiecīgā sektora pārstāvji (piem., jautājumos par akvakultūru balso akvakultūras pārstāvji un ZM kā politikas virziena noteicēji), lai neveidotos situācija, ka citu sektoru pārstāvji pārbalso. Tad projekta vērtējumā var ietvert atsevišķu kritēriju par risināmās problēmas aktualitāti.

5.4 ERAF atbalsts inovācijām

Inovāciju motivācijas programma

ERAF sniedz finansiālu atbalstu inovāciju ieviešanai darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Veicināt inovāciju ieviešanu komersantos” 1.2.2.2. pasākuma “Inovāciju motivācijas programma” ietvaros.

Inovāciju motivācijas programmas mērķis ir informēt un iedrošināt sabiedrību uzsākt inovatīvu uzņēmējdarbību (skat.9.2.pielikumu), kā arī paredzēts informēt sabiedrību par norisēm saistībā ar inovācijām un to potenciālu.

Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 287 “Inovāciju motivācijas programma” pasākuma atbalsta saņēmēji ir ļoti plaša grupa, bet projekta iesniedzējs šo noteikumu izpratnē ir Ekonomikas ministrija (EM) (skat.9.2.pielikumā), kuras darbības mērķis ir sekmēt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju un eksportspēju starptautiskajos tirgos, veicināt ārvalstu investīciju apjoma pieaugumu, īstenot tūrisma attīstības valsts politiku un valsts politiku inovāciju jomā.

Maksimālais attiecināmais ERAF finansējuma apmērs nepārsniedz 85% no projekta kopējā attiecināmā finansējuma. Pasākumu īsteno ierobežotas projektu iesniegumu atlases veidā. Projektu iesniegumu kārtu izsludina vienu reizi par visu pasākumam pieejamo finansējumu.

Pasākuma ietvaros atbalstāmās darbības tiek īstenotas saskaņā ar finansējuma saņēmēja izstrādātu inovāciju motivācijas pasākumu īstenošanas plānu. Finansējuma saņēmējs izstrādā kārtību (metodiku), kurā nosaka pamatprincipus, kā identificēt, kurš no pasākuma mērķa grupas dalībniekiem kvalificējas kā saimnieciskās darbības veicējs un kurš, kā komercdarbības atbalsta saņēmējs. Kārtību (metodiku) pievieno projekta iesniegumam. MK noteikumi nosaka arī kam atbalsts nav paredzēts.

ERAF pasākums vērsts uz inovāciju popularizēšanu un sabiedrības informēšanu, ko zivsaimniecības nozarē Latvijā pamatā veic ZST, pieaicinot attiecīgas sadarbības iestādes un ekspertus. Līdz ar to ERAF pasākuma atbalsta mehānisms pēc būtības nav tieši piemērojams un attiecināms uz ZRP pasākuma “Inovācijas” MK noteikumiem Nr. 193. Atbalsts tīklošanās, informācijas un pieredzes apmaiņas pasākumiem arī turpmāk būtu jāparedz caur ZST.

Kompetences centru programma

ERAF sniedz finansiālu atbalstu inovāciju ieviešanai arī darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt privātā sektora investīcijas P&A” 1.2.1.1. pasākuma “Atbalsts jaunu produktu un tehnoloģiju izstrādei kompetences centru ietvaros”.

Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 2 pasākuma mērķis ir komersantu konkurētspējas paaugstināšana, veicinot pētniecības un rūpniecības sektora sadarbību, īstenojot projektus, kas attīsta jaunus produktus un tehnoloģijas un ievieš tās ražošanā.

Pasākuma atbalsta saņēmēji ir dažādi komersanti, kas attīsta produktus un tehnoloģijas viedās specializācijas jomās, kā arī pētniecības un zināšanu izplatīšanas organizācijas (skat. 9.2.pielikums). Pasākuma ietvaros projekta iesniedzējs ir EM un kompetences centrs.

Pasākuma ietvaros izveido vismaz vienu kompetences centru katrā no šādām viedās specializācijas jomām vai apakšjomām:

- zināšanu ietilpīga bioekonomika – inovatīvi risinājumi mežsaimniecībā un kokapstrādē, inovatīvi risinājumi lauksaimniecībā un pārtikas ražošanā;
- biomedicīna, medicīnas tehnoloģijas, biofarmācija un biotehnoloģijas;
- viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas – viedie materiāli;
- viedie materiāli, tehnoloģijas un inženiersistēmas – modernas ražošanas tehnoloģijas un inženiersistēmas;
- informācijas un komunikāciju tehnoloģijas – aparātība (elektronika);
- informācijas un komunikāciju tehnoloģijas – informācijas un komunikāciju tehnoloģijas;
- viedā enerģētika.

Maksimāli pieļaujamā atbalsta intensitāte attiecināmajām izmaksām projektā atkarīga no projekta veida un iesniedzēja, un tā svārstās no 25% līdz pat 100% (skat.9.2.pielikumu).

Projekta iesniedzējs sagatavo projekta iesniegumu saskaņā ar projekta iesniegumu atlases nolikuma prasībām. Kompetences centrs kopā ar kompetences centra projekta iesniegumu sadarbības iestādē iesniedz attīstības stratēģiju. Papildus iesniedzams darbības plāns, kurā ir aprakstīti kompetences centra vadības plānotās darbības mērķi, pētniecības virzieni, kā arī starpnozaru pasākumi.

Lai pilnveidotu zinātnē un pētniecībā nodarbinātā personāla izpratni par rūpniecības sektora vajadzībām un veicinātu darbaspēka mobilitāti starp rūpniecības un pētniecības sektoriem, rūpnieciskā pētījuma īstenotājs var iesaistīt sadarbības partnerus (pētniecības projektu īstenotājus), kuri piedalās rūpnieciskā pētījuma īstenošanā ar zinātniekiem (doktoriem), vai ārpakalpojumu sniedzējus – pētniecības un zināšanu izplatīšanas organizācijas vai citas juridiskās personas, kuras nodarbina zinātniekus (doktorus).

Līdzīgi kā ERAF pasākumā arī ZRP pasākumā “Inovācijas” MK noteikumos var papildus paredzēt atbalsta pieejamību rūpniecisku pētījumu un eksperimentālo izstrāžu veikšanai sadarbībā ar zinātniskām institūcijām un kompetences centriem. Tas sniegtu iespēju pārliecināties par inovācijas idejas provizorisko dzīvotspēju vēl pirms pašas inovācijas radīšanas, tādējādi novērtējot inovācijas lietderību.

Saskaņā ar Regulas Nr. 508/2014 26. pantu atbalstu inovāciju projektu īstenošanai zvejniecībā var veikt sadarbībā ne tikai ar Latvijā, bet arī ES atzītu zinātnisku vai tehnisku struktūru vai darbības tīk veiktas sadarbībā ar šādu struktūru. Jaunais ES regulējums nenosaka ierobežojumus saistībā ar inovāciju izstrādi, kas tādējādi paver plašas iespējas sadarbības veidiem un formām. Esošie MK noteikumi Nr. 193 šobrīd paredz atbalstu tikai sadarbības veikšanai ar Latvijā atzītām zinātniskām struktūrām. Inovāciju radīšanā var būt nepieciešama pēc dažādām specifiskām zināšanām, kuras var nebūt pieejamas Latvijā, līdz ar to MK noteikumos paredzot atbalstu sadarbības iespējamām arī ar ES atzītu zinātnisku vai tehnisku struktūru, varētu sekmēt inovāciju rašanos.

ERAF pasākums nosaka, ka reizi gadā kompetences centriem ir jāiesniedz atbildīgajā iestādē vairāki papildus uzskaitāmie iznākuma rādītāji, kas noteikti MK noteikumu Nr. 2. 7. pantā. Arī ZRP pasākumā “Inovācijas” piešķirot atbalstu kompetences centru izveidei var paredzēt un MK noteikumos Nr. 193 atrunāt izpildei izvirzāmos rādītājus, kā piemēram: atbalstīto jauno komersantu skaits, komersantu ieguldījumi pētniecībā un attīstībā, komersanta apgrozījums pēc pētniecības rezultātu ieviešanas saimnieciskajā darbībā vai komercializēšanas, pētījumu projektos iesaistīto doktorantu skaits, noorganizētie pasākumi u.c. Turpmāk centru iesaisti nozares vajadzību risināšanā ar inovatīvo projektu palīdzību var kalpot par vienu no kritērijiem.

Tehnoloģiju pārneses programma

ERAF atbalsta ietvaros tiek īstenots darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt privātā sektora investīcijas P&A” 1.2.1.2. pasākums “Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai”, kura ietvaros tiek sniegts finansiāls atbalsts inovāciju ieviešanai.

Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 692 pasākuma mērķis ir, sniedzot ieguldījumu RIS3 mērķu sasniegšanā, atbalstīt pētniecības rezultātu komercializācijas kompetences attīstīšanu valsts pētniecības organizācijās, sekmējot šo pētniecības organizāciju īpašumā esošo pētniecības rezultātu komercializāciju gan Latvijā, gan

ārvalstīs, lai palielinātu pētniecības organizāciju ienākumus no pētījumu rezultātu komercializēšanas vai pārvērstu pētījumu rezultātus veiksmīgā uzņēmējdarbībā, veicināt inovācijas aktivitāti sīkajos (mikro), mazajos, vidējos un lielajos komersantos, tehnoloģiju pārneses ceļā sniedzot tiem atbalstu jaunu vai būtiski uzlabotu produktu vai tehnoloģiju attīstībai, kā arī sekmēt jaunuzņēmumu veidošanos Latvijā, tai skaitā nodrošinot Latvijas pārstāvja ārvalstīs darbību, veicinot pētniecību, un inovatīvu ideju, produktu vai procesu izmantošanu saimnieciskajā darbībā – pētniecības rezultātu komercializāciju.

Pasākuma īstenošanai kopējo attiecināmo finansējumu plāno, paredzot iznākuma rādītāju plānojumu atbilstoši pasākuma minētajam apjomam.

Pasākuma atbalsta saņēmēji ir komersanti un pētniecības organizācijas. Projekta iesniedzējs pasākuma ietvaros ir tiešās pārvaldes iestāde, kuras darbības mērķis ir sekmēt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju un eksportspēju starptautiskajos tirgos, veicināt ārvalstu investīciju apjoma pieaugumu, īstenot tūrisma attīstības valsts politiku un valsts politiku inovācijas jomā. MK noteikumi nosaka, ka atbalsts nav paredzēts tirdzniecības nozarei, finanšu starpniecības nozarei, komercpakalpojumu nozarei un azartspēļu nozarei.

Projekta iesniedzējs, saskaņā ar projektu iesniegumu atlases nolikumu, sagatavo projekta iesniegumu un iesniedz to sadarbības iestādē, izmantojot Kohēzijas politikas fondu vadības informācijas sistēmu. Projekta iesniedzējs var iesniegt projekta iesniegumu tikai par:

- tehnoloģiju pārneses procesa veicināšanu un koordināciju;
- publisko pētniecības organizāciju pētniecības rezultātu komercializāciju un patentēšanas fonda darbības nodrošināšanu;
- inovāciju vaučeru atbalsta nodrošināšanu sīkajiem (mikro), mazajiem un vidējiem komersantiem.

Tehnoloģiju pārneses procesa veicināšanas un koordinācijas ietvaros projekta iesniedzējs (tiešās pārvaldes iestāde) nodrošina Vienotā tehnoloģiju pārneses centra izveidi projekta īstenošanai. Finansējuma saņēmējs pasākuma ietvaros atbalstāmās darbības īsteno saskaņā ar projekta īstenošanas stratēģiju, kura satur detalizētu informāciju par projekta īstenošanas plānu, mērķiem, tehnoloģiju pārneses un komercializācijas vides problēmām Latvijā un to risinājumiem, prasības centra personālam, to darba uzdevumus un funkcijas, kā arī sasniedzamos rādītājus. Projekta īstenošanas stratēģiju pievieno projekta iesniegumam. Atbalsta intensitāte pasākuma ietvaros atbalstāmo darbību īstenošanai ir 100%, ievērojot, ka ERAF līdzfinansējums ir ne vairāk kā 85% no projekta kopējā attiecināmā finansējuma (skat.9.2.pielikumu). Tehnoloģiju pārneses projektu ieviešanas sagaidāmais rezultāts ir rūpniecisko pētījumu un eksperimentālās izstrādes rezultātā novest attiecīgo tehnoloģiju līdz praktiskai demonstrācijas vai prototipa stadijai un veikt turpmākas komercializācijas darbības, kuru rezultātā radītās priekšrocības trešajai pusei tiek nodotas reģistrēta patenta vai licences veidā, t.sk. pētniecības organizācijai, dibinot jaunu un tehnoloģiski orientētu uzņēmumu.

Līdzīgi kā ERAF pasākumā, kas paredz atbalstu tehnoloģiju pārneses centriem, arī ZRP pasākuma “Inovācijas” MK noteikumos varētu atvēlēt atbalstu tehnoloģiju pārneses procesa veicināšanai un koordinācijai, paredzot atbalstu tādu darbību īstenošanai kā:

- intereses un sadarbības veidošana starp potenciālajiem pētniecisko izstrādņu ideju komercializētājiem un pētniecības organizācijām par to īpašumā esošo pētījumu rezultātu komercializāciju;

- informācijas un konsultāciju sniegšana pētniecības organizācijām, pētniekiem un komersantiem par tehnoloģiju pārnesi un inovāciju, tostarp par pieejamajiem atbalsta instrumentiem;
- inovāciju vaučeru atbalsta pakalpojumu nodrošināšana sīkajiem (mikro), mazajiem, vidējiem un lielajiem komersantiem;
- Latvijas tēla veidošana ārvalstīs inovāciju jomā, tai skaitā veicinot jaunuzņēmumu veidošanos un to atpazīstamību Latvijā un ārvalstīs, sniedzot informāciju un organizējot jaunuzņēmumu popularizēšanas pasākumus un piedaloties tajos, sekmējot investoru piesaisti jaunuzņēmumiem, izstrādājot mārketinga un publicitātes pasākumus, lai informētu sabiedrību par jaunuzņēmumu nozares aktualitātēm, organizējot seminārus un apmācības;
- nozaru komersantu vajadzību apzināšana, lai identificētu potenciālās sadarbības jomas ar pētnieciskajām organizācijām, veicinot zināšanu un tehnoloģiju pārnesi, u.c.

Šādu darbību atbalstīšana sekmētu inovāciju ieviešanu un popularizēšanu zivsaimniecības nozarē.

ERAF pasākuma ietvaros tiek atbalstīta arī *publisko pētniecības organizāciju pētniecības rezultātu komercializācija un patentēšanas fonda darbība*. Vienotā tehnoloģiju pārneses centrs izveido neatkarīgu tehnoloģiju pārneses un ar saimniecisko darbību nesaistītu pētniecības projektu pieteikumu vērtēšanas komisiju, kas izvērtē un sniedz rekomendācijas par atbalsta finansējuma piešķiršanu. Lēmumu par atbalsta piešķiršanu pieņem saskaņā ar finansējuma saņēmēja izstrādātu atbalsta piešķiršanas kārtību. Finansējuma saņēmējs izstrādā tehnoloģiju pārneses un ar saimniecisko darbību nesaistītu pētniecības pieteikumu vērtēšanas komisijas nolikumu, pieteikumu vērtēšanas kritērijus un vērtēšanas metodiku saskaņā ar noteikto stratēģiju. Uz atbalstu var pretendēt pētniecības organizācijas, kuras ir Izglītības un zinātnes ministrijas Zinātnisko institūciju reģistrā reģistrētas augstskolas, kas ir atvasinātas publiskas personas, šo augstskolu aģentūras un augstskolu struktūrvienības, kā arī zinātniskie institūti, kas ir atvasinātas publiskas personas. Pētniecības organizācijas var pretendēt uz atbalstu intelektuālā īpašuma tiesību reģistrācijai vienam ar saimniecisko darbību nesaistītam projektam līdz 25 tūkst. EUR ar maksimāli pieļaujamo atbalsta intensitāti līdz 90%. Atbalsta apjoms vienam tehnoloģiju pārneses un ar saimniecisku darbību nesaistītam pētniecības pieteikumam ir līdz 300 tūkst. EUR ar maksimāli pieļaujamo atbalsta intensitāti vienam projektam līdz 90%. Atbalsta apjomu vienam tehnoloģiju pārneses un ar saimniecisku darbību nesaistītam pētniecības projektam iespējams palielināt līdz 600 tūkst. EUR ar maksimāli pieļaujamo atbalsta intensitāti vienam projektam līdz 90%, ja projekta īstenošanas laikā paredzams komercializācijas izmaksu pieaugums vai projektam ir augsts komercializācijas potenciāls.

Arī ZRP pasākuma “Inovācijas” MK noteikumos Nr. 193 ir paredzēts atbalsts publisko pētniecības organizāciju pētniecības rezultātu komercializācijai un patentēšanas fonda darbībai, atvēlot finansējumu intelektuālā īpašuma tiesību reģistrācijai.

ERAF pasākums paredz atbalstu arī *inovāciju vaučeru atbalsta nodrošināšanai sīkajiem (mikro), mazajiem un vidējiem komersantiem*. Inovāciju vaučeru atbalsta nodrošināšanas mērķis ir veicināt inovācijas aktivitāti komersantos ar tehnoloģiju pārneses un augstas kvalifikācijas darbiniekiem, atbalstot jaunu vai būtiski uzlabotu produktu vai tehnoloģiju attīstību, kas sniedz ieguldījumu RIS3 mērķu sasniegšanā. Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 692 41. pantu ir atbalstāmas vairākas darbības, kā piemēram, tehniski ekonomiskās priekšizpētes veikšana,

komercializācijas stratēģijas sagatavošana, eksperimentālās izstrādes, dalība starptautiskajās izstādēs, kontaktbiržās, konferencēs u.c. Atbalsta pieteikuma maksimālais atbalsta līdzfinansējuma apmērs noteikts 5 tūkst. EUR, 25 tūkst. EUR un 50 tūkst. EUR atkarībā no izvēlētajām darbībām. Komersants var pretendēt uz atbalsta saņemšanu, ja jaunajam produktam vai tehnoloģijai ir pamatots pieprasījums un identificētas priekšrocības, kas spēj paaugstināt komersanta konkurētspēju un produktivitāti, kā arī, ja tam ir izstrādāts jaunu produktu vai tehnoloģiju biznesa un attīstības plāns no jauna produkta vai tehnoloģijas izstrādes līdz ieviešanai ražošanā. Komersants var saņemt atbalstu arī tad, ja tas saņēmis EK Izcilības zīmoga sertifikātu (*Seal of Excellence*) par iesniegto projekta pieteikumu MVK instrumenta 1. fāzē.

ERAF pasākuma atbalsta mehānismu pēc būtības var piemērot un attiecināt arī uz ZRP pasākumu “Inovācijas”, MK noteikumos paredzot un uzsverot atbalsta pieejamību dažādu pētījumu, izstāžu un eksperimentu veikšanai, kas var ietvert šādas darbības:

- produkta rūpnieciskā dizaina (produkta estētiskā un funkcionālā risinājuma) izstrāde, vienlaikus uzlabojot vai radot zīmola attīstības risinājumu (šajā gadījumā no MK noteikumiem Nr. 193 būtu atceļams 24.5.pants);
- dizainera pakalpojumi jauna produkta, procesa un stratēģijas izstrādei inovāciju ieviešanai uzņēmumā (šajā gadījumā no MK noteikumiem Nr. 193 būtu atceļams 24.5.pants).

Jaunu produktu ieviešana ražošanā

ERAF finansiāli atbalsta inovāciju ieviešanu darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Palielināt privātā sektora investīcijas P&A” 1.2.1.4. pasākumā “Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā”.

Pasākuma mērķis ir veicināt komersantu produktivitātes un konkurētspējas paaugstināšanu, izstrādājot un ieviešot ražošanā jaunus produktus un tehnoloģijas, kā arī palielinot privātā sektora ieguldījumus pētniecībā, attīstībā un inovācijās atbilstoši RIS3.

Atbalstu piešķir projektu iesniedzējiem, kuri, ievērojot šo noteikumu Nr. 293 28. un 30. pantu, definē prasības eksperimentālajai tehnoloģijai, izgatavo vai komplektē to paši vai pasūta to ārpakalpojumu sniedzējiem vai piegādātājiem, uzstāda un testē to reālā ražošanas vidē, veicot saimniecisko darbību.

Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 293 projekta iesniedzējs ir Uzņēmumu reģistra komercrēģistrā reģistrēts komersants vai atbilstīga lauksaimniecības vai mežsaimniecības kooperatīvā sabiedrība, kura ir reģistrēta Uzņēmumu reģistrā. Pasākuma atbalsta saņēmēji ir komersanti un atbilstīgas lauksaimniecības vai mežsaimniecības kooperatīvās sabiedrības.

Pasākuma ietvaros vienam projekta iesniegumam kopējais ERAF finansējums nepārsniedz 4 milj. EUR, un šis finansējums tiek sniegts granta formā.

Atbalsta likme no projekta iesniegumā norādītajām kopējām attiecināmajām izmaksām sīkajiem (mikro) vai mazajiem komersantiem – 55%, vidējiem komersantiem – 45%, bet lielajiem komersantiem – 35% (skat.9.2.pielikumu).

Projekta iesniedzējs sagatavo un iesniedz projekta iesniegumu un biznesa plānu saskaņā ar projektu iesniegumu atlases nolikuma prasībām. Atbalstu piešķir projektu iesniedzējiem, kuri definē prasības eksperimentālajai tehnoloģijai, izgatavo vai komplektē to paši vai pasūta to ārpakalpojumu sniedzējiem vai piegādātājiem, uzstāda un testē to reālā ražošanas vidē, veicot saimniecisko darbību.

Atbalsts tiek piešķirts eksperimentālu tehnoloģiju izgatavošanai vai iegādei, kā arī uzstādīšanai un testēšanai reālā ražošanas vidē, veicot saimniecisko darbību no

ceturtā līdz astotajam tehnoloģiju gatavības līmenim (TRL4-8). Programmas ietvaros vismaz 20% no eksperimentālās tehnoloģijas izmaksām ir jāatbilst pētniecības un attīstības izmaksām pilotrūpnīcās (pilotrūpnīcas ir izmēģinājuma ražotnes, kuru galvenais mērķis ir pētniecība un attīstība, un kuru izmantošana nav komerciāla). Ne vairāk kā 80% no eksperimentālās tehnoloģijas komponentu vai iekārtu izmaksām būs iespējams izvēlēties no tirgū jau nopērkamām.

MK noteikumi nosaka, ka atbalsts nav paredzēts tādām nozarēm kā: zivsaimniecība un akvakultūra (saskaņā ar NACE 2. red. kodu A03.1 “Zvejniecība”, A03.2. “Akvakultūra” un C10 “Pārtikas produktu ražošana”), kuģubūve, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, lauksaimniecība, u.c. nozarēm (detalizētāk skatīt attiecīgos MK noteikumus).

ZRP pasākuma “Inovācijas” MK noteikumos Nr. 193 ir paredzēts atbalsts inovācijām dažādās jomās, kas vienlaikus ļauj izstrādāt inovatīvas tehnoloģijas un iekārtas. Ņemot vērā to, ka inovāciju pārnese notiek no nozares uz nozari, un tā ir bieži sastopama prakse pasaules mērogā un t.sk., arī Latvijā. ERAF pasākumā atbalstu sniedz inovatīvu tehnoloģiju un iekārtu izstrādei pie nosacījuma, ka vismaz 20% no eksperimentālās tehnoloģijas izmaksām atbilst pētniecības un attīstības izmaksām un ne vairāk kā 80% no eksperimentālās tehnoloģijas attiecināmajām izmaksām veido komponentes vai iekārtas, kas jau pieejamas tirgū. Šāda nosacījuma iestrāde ZRP pasākuma “Inovācijas” MK noteikumos ļautu labāk izprast, cik lielā mērā aizgūtās tehnoloģijas un to adaptēšana kādas citas nozares vajadzībām var būt inovatīva.

Nodarbināto apmācības

ERAF sniedz finansiālu atbalstu inovāciju ieviešanai arī darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 1.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Veicināt inovāciju ieviešanu komersantos” 1.2.2.3. pasākuma “Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti” ietvaros.

Vadoties no MK noteikumiem Nr. 365 pasākuma mērķis ir veicināt pašnodarbināto personu, sīko (mikro), mazo, vidējo un lielo komersantu produktivitāti, eksportspēju un darba efektivitāti, paaugstinot nodarbināto kvalifikāciju un prasmes, lai veicinātu komersantu transformāciju atbilstoši globālajām tendencēm, nodrošinātu maksimālu eksportspēju un kāpinātu augstas pievienotās vērtības produktu ražošanu, kā arī sekmētu netehnoloģisko inovāciju ieviešanu komersantos, un nodrošināt atbalstu apmācībām, lai veicinātu investoru piesaisti.

Pasākuma ietvaros projekta iesniedzējs ir biedrība²¹ un tiešās pārvaldes iestāde, kuras darbības mērķis ir sekmēt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju un eksportspēju starptautiskajos tirgos, veicināt ārvalstu investīciju apjoma pieaugumu

---

²¹ Pasākuma ietvaros projekta iesniedzējs ir:

- biedrība, kura atbilst šādiem nosacījumiem: 1) tā pārstāv saimnieciskās darbības veicējus informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un telekomunikācijas nozarēs (NACE 2. red. J sadaļa "Informācijas un komunikācijas pakalpojumi" 61.–63. sadaļa); 2) tai ir izglītības iestādes statuss; 3) vairāk nekā 50% no projekta iesniedzēja biedriem pārstāv informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozari un kopējais biedrības Latvijā reģistrēto biedru (komersantu) apgrozījums pēdējā noslēgtajā pārskata gadā pārsniedz 142,29 milj. EUR; 4) tā nodrošina pasākuma mērķa sasniegšanu, attīstot projektus, kas vērsti uz komersantu apmācību.

- biedrība, kura atbilst šādiem nosacījumiem: 1) tā ir Eiropas Tirdzniecības kameru apvienības biedrs; 2) tās kopējais Latvijā reģistrēto biedru (komersantu) apgrozījums pēdējā noslēgtajā pārskata gadā pārsniedz 142,29 milj. EUR; 3) tā nodrošina pasākuma mērķa sasniegšanu, attīstot projektus, kas vērsti uz komersantu apmācību.

un īstenot tūrisma attīstības valsts politiku un valsts politiku inovācijas jomā. Pasākuma gala labuma guvēji ir pašnodarbinātas personas, sīkie (mikro), mazie, vidējie un lielie komersanti.

Maksimālā pieļaujamā atbalsta likme no projekta kopējām attiecināmajām izmaksām gala labuma guvējiem un finansējuma saņēmējam saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 365, svārstās no 50% līdz 70% (skat.9.2.pielikumu).

Projekta iesniedzējs pasākuma ietvaros drīkst iesniegt vienu projekta iesniegumu. Projekta ieviešanas rezultātā iesniedzami ar veiktajām apmācībām pamatojošie dokumenti.

Pasākuma ietvaros atbalsts tiek sniegts apmācībām, kas nepieciešamas produktu, procesu, mārketinga vai organizācijas inovāciju ieviešanai komersantā. Ja komersanta saistītā grupa atrodas ārpus Latvijas, tad, izvērtējot inovāciju apmācību nepieciešamību atbalsta saņēmējam, inovāciju elements tiek vērtēts, salīdzinot ar atbilstošu situāciju Latvijas teritorijā.

Vadoties pēc MK noteikumu nosacījumiem atbalsts nav paredzēts zivsaimniecības nozarei - nozares biedrības neatbilst noteiktajām prasībām, tāpēc tās nevar pretendēt uz atbalstu.

ZRP pasākuma "Inovācijas" MK noteikumi Nr. 193 šobrīd neparedz atbalstu sociālām inovācijām – vismaz tas tiešā veidā noteikumos nav atrunāts. Sociālās inovācijas var raksturot kā dažādus sociālas un ekonomiskas dabas jauninājumus, kuru ieviešana veicina uzņēmuma attīstību. ERAF pasākuma atbalsta mehānismu pēc būtības var izmantot arī ZRP pasākumā "Inovācijas", MK noteikumos, paredzot atbalstu nodarbināto kvalifikācijas un prasmju paaugstināšanai, kas nepieciešamas produktu, procesu, mārketinga vai inovāciju ieviešanai uzņēmumā, un investoru piesaistei. Sociālo inovāciju ieviešana uzņēmumos var ne tikai piesaistīt kvalificētus darbiniekus un uzlabot iekšējo mikroklimatu uzņēmumā, bet arī būtiski sekmēt uzņēmuma konkurētspēju.

6. IEVIESTAS INOVĀCIJAS AR ZRP 2014-2020 ATBALSTU

Pēc LAD IS datiem uz 01.12.2021. (skat.3. tabulu) kopumā tika iesniegti 35 projekti, no kuriem 60% projekti bija vērsti uz inovācijām zvejniecībā, bet atlikušie 40% - uz inovācijām akvakultūrā. Interese pēc inovācijām ir gan zvejniecības, gan arī akvakultūras sektorā, kas liecina par vēlmi sniegt ieguldījumu nozares attīstībā un izaugsmē. No 35 iesniegtajiem projektiem puse (51%) tika atbalstīti īstenošanai. Ievērojamais neatbalstīto projektu īpatsvars (76% projektu tika noraidīti no LAD puses) liecina, ka pastāv problēmas pasākuma "Inovācijas" īstenošanā. Kā atzīst LAD pārstāvji, projektu ideju novērtēšana, rada lielus izaicinājumus, jo tie skar dažādas jomas un specifiskus jautājumus. LAD projektu vērtētāji konsultējas ar atsevišķiem nozares pārstāvjiem, kas sniedz savu vērtējumu. Tā kā nozarē darbojošos uzņēmumu skaits ir salīdzinoši neliels, ar atšķirīgu redzējumu uz situāciju, individuālas konsultācijas nebūtu vērtējamās kā pietiekoši objektīvas, lai akceptētu vai noraidītu kādu projekta pieteikumu. Labākajā gadījumā tas var kalpot tikai kā viens no kritērijiem vērtēšanā ar konkrētu punktu skaitu, ja tādu vēlas iekļaut. Dažkārt ir neskaidra idejas būtība un tā tiek pārprasta, kā rezultātā noraidot projektu tiek kavēta inovāciju attīstība un ieviešana, kā arī Programmas mērķu sasniegšana.

3.tabula. ZRP 2014-2020 pasākuma "Inovācijas" projekti un finansējums (skaits, EUR)

Sektors	Atbalstītie projekti	Neatbalstītie projekti	KOPĀ
Kopējais projektu skaits:	18	17	35
t.sk., zvejniecībā	12	9	21
t.sk., akvakultūrā	6	8	14
Kopējais publiskais finansējums (EUR milj.):	11,36	5,53	16,89
t.sk., zvejniecībā	5,62	3,11	8,73
t.sk., akvakultūrā	5,74	2,41	8,15
Kopējais privātais līdzfinansējums (EUR milj.):	0,61	0,79	1,40
t.sk., zvejniecībā	0,46	0,52	0,99
t.sk., akvakultūrā	0,15	0,27	0,41

Datu avots: LAD IS dati uz 01.12.2021.

No atbalstītajiem inovāciju projektiem 67% tiek īstenoti zvejniecībā, bet 33% - akvakultūrā. Zivsaimniecībā ir atbalstīti projekti ar kopējo finansējumu 6 milj.EUR vērtībā, no kuriem 5,6 milj.EUR (92%) ir publiskais finansējums un 0,4 milj.EUR (8%) ir privātais iesaistīto pušu finansējums. Akvakultūras nozarē atbalstīti 6 projekti ar kopējo finansējumu 5,8 milj. EUR, no kuriem 5,7 milj. EUR (98%) ir publiskais finansējums un 0,14 milj.EUR (2%) ir privātais iesaistīto pušu finansējums. Inovāciju projektu ieviešanai kopumā lielākais piešķirtais publiskais finansējums (51%) novirzīts inovāciju ieviešanai akvakultūrā.

Pēc LAD iekšējās risku novērtēšanas sistēmas, projekti tiek iedalīti 3 grupās pēc to sarežģītības pakāpes²². Inovāciju pasākumā lielākoties tiek īstenoti vidēji un ļoti sarežģīti projekti (78%), atlikušie - vienkārši projekti (22%).

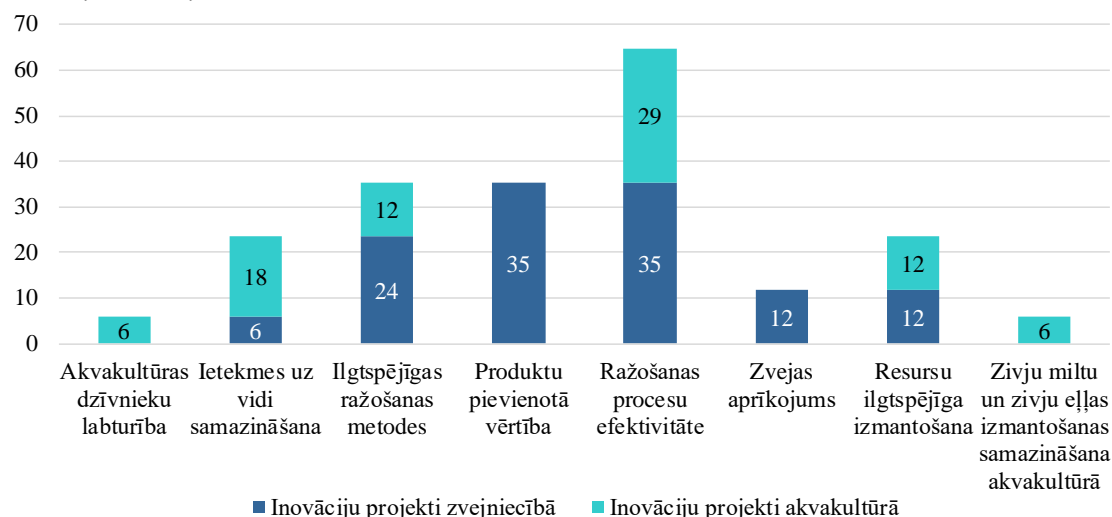
Vīsiem atbalsta saņēmējiem ir bijusi iepriekšēja pieredze inovāciju izstrādāšanā, kas tādējādi sekmē veiksmīgāku darbu norisi pie inovāciju izstrādes. Pēc

²² LAD projektus pēc sarežģītības pakāpes tiek iedalīti pēc izmaksu posteņiem. Un atkarībā no tā, kādi ir izmaksu posteņi, nosaka, vai tas ir vienkāršs projekts, vidēji sarežģīts projekts vai ļoti sarežģīts projekts.

LAD IS datiem 17 projekti tika veidoti sadarbībā ar zinātniskajām institūcijām un institūtiem (atbalsta intensitāte svārstās no 90-100%), bet tikai 1 projekts – sadarbībā ar ražotāju organizāciju, kas saņēma atbalsta intensitāti 75% apmērā.

Zinātnisko institūciju iesaistes nepieciešamība inovācijās ir noteikta prasība Regulas Nr. 508/2014 26.(2.) un 47.(2.) pantā un attiecīgi MK noteikumos Nr. 193. Ar inovācijām tiek veicināta sadarbība un mijiedarbība starp dažādām zinātniskām institūcijām un institūtiem, biedrībām un uzņēmējiem, kas savukārt sekmē nozares izaugsmi un KZP mērķu labāku sasniegšanu. MK noteikumos Nr. 193 ir norādīta sadarbības nepieciešamība ar zinātniskajām institūcijām vai institūtiem, kas no inovāciju radīšanas un ieviešanas aspekta ir īpaši svarīgi, jo tas sniedz uzņēmējiem iespēju izmantot daudzveidīgu zināšanu klāstu, tiešo sadarbību ar zinātniekiem, kā rezultātā uzzināt arī papildu informāciju, kas ne vienmēr ir saistīta ar konkrēto inovāciju, bet var palīdzēt ikdienas darbā. Inovācijas ir resursu ietilpīgas (gan finanšu, gan laika ziņā), tāpēc atbalstam ir svarīga nozīme.

Analizējot projektus var secināt, ka visvairāk tika meklēti inovatīvi risinājumi nozares ražošanas procesu efektivitātes uzlabošanā (65% projektu) (skat. 1.attēlu). Zvejniecībā tie ir projekti, kas paredz strukturētas zivju masas (farša) ražošanu, konservu un pastas tehnoloģiju un receptūru izstrādi no vietējām izejvielām, jaunu ekonomiski izdevīgāku ātrās pagatavošanas zivs veselmuskuļu produktu ar paaugstinātu uzturvērtību tehnoloģiju un receptūru izstrādi, kā arī automatizētas brētliņu un reņģu vēršanas sistēmas tehniskā risinājuma izstrādi.

1. attēls. ZRP 2014-2020 pasākuma “Inovācijas” atbalstīto inovāciju projektu zvejniecībā un akvakultūrā struktūra daļījumā pēc projekta īstenošanas jomas (projektu struktūra, %)

Datu avots: aprēķināts un izveidots pēc LAD IS datiem uz 01.12.2021.

Akvakultūrā tie ir projekti, kas paredz dīķu akvakultūras zinātnisko laboratoriju pārvietojamā kompleksa izveidi, hibrīdās intelektuālās akustiski-optiskās sistēmas izstrādi nemedijamo un migrējošo putnu sugu nodarīto postījumu samazināšanai, ūdens kvalitātes monitoringa un dīķsaimniecību pārvaldības jaunās paaudzes kiberfizikālās infrastruktūras izstrādi, bezpilotu tehnoloģijās balstītas zivjēdāju atbaidīšanas sistēmas izpēti, kā arī nacionālas nozīmes inovāciju infrastruktūras centra izveidi akvakultūrā. Mazāk inovatīvo projektu ir akvakultūras dzīvnieku labturības veicināšanā (6% projektu) un zivju miltu un zivju eļļas izmantošanas samazināšanai akvakultūrā (6% projektu).

Divi projekti ir atbalstīti ar 100% atbalsta intensitāti, kur viens no tiem ir inovāciju projekts zvejniecībā (atbalsts sniegts 36% no kopējā publiskā finansējuma zvejniecības inovāciju pasākumā), un tā ietvaros izveidots pētniecības centrs. Savukārt otrs ir inovāciju projekts akvakultūrā (atbalsts sniegts 77% no kopējā publiskā finansējuma akvakultūras inovāciju pasākumā), kas paredz izveidot nacionālas nozīmes inovāciju infrastruktūras centru akvakultūrā.

Pieteikto un atbalstīto projektu vidējā attiecināmo izmaksu summa ir nepilni 320 tkst. EUR. Projekti pēc publiskā atbalsta apjoma ir krasi atšķirīgi un svārstās robežās no 79,7 tkst. EUR līdz 606 tkst. EUR (neietverot divu centru izveidi, kas paredzēti inovatīvo ideju aprobācijai). Ja vērtējam citus inovatīvos projektus, tad to maksimālā publiskā atbalsta summa nepārsniedz summu 400 tkst. EUR, kas liecina, ka maksimālā aprēķinātā summa inovācijas projektiem ir atbilstoša.

Atbalstītie inovāciju projekti zvejniecībā paredz nozares mēroga inovācijas, t.sk., 4 projekti vienlaikus paredz inovācijas arī uzņēmuma mērogā. Novērtējot atbalstītos projektus pēc inovācijas mērķa, secināms, ka 58% projektu ir vērsti uz “zaļās ražošanas” veicināšanu, kas ietver enerģijas efektīvu izmantošanu, izmešu, resursu patēriņa (neskaitot izejvielu) un nevēlamās nozvejas samazināšanu, kā arī izmetumu izskaušanu. Atlikušie 42% projekti ir vērsti uz pievienotās vērtības radīšanu vietējai izejvielai. Savukārt akvakultūrā atbalstītie inovāciju projekti paredz inovācijas nozares mērogā. Līdzīgi kā ar inovāciju projektiem zvejniecībā arī akvakultūrā lielākais uzsvars (67% projektu) veikts uz “zaļās ražošanas” veicināšanu, bet mazāk (33% projektu) - uz pievienotās vērtības radīšanu vietējai izejvielai.

Izvērtējot atbalstītajos inovāciju projektos plānotās attiecināmās darbības saskaņā ar Regulas Nr.508/2014 26. un 47. pantu, secināms, ka 72% projektu ietvaros tiek īstenotas darbības, lai izstrādātu ieviešanai jaunus vai ievērojami uzlabotus produktus vai procesus un 22% projektu tiek īstenotas darbības, lai izpētītu inovatīvo produktu vai procesu tehniskās vai ekonomiskās īstenošanas iespējas.

Līdz šim ZRP 2014-2020 pasākumā “Inovācijas” atbalstītie projekti ir vērsti uz zvejniecības sektora attīstības sekmēšanu. Jāņem vērā, ka ne vienmēr inovāciju projekta gala rezultāts būs pozitīvs. Taču tas nenozīmē, ka šīs inovācijas ideja nebūtu jāattīsta tālāk – tieši pretēji, būtu jāmeklē jaunas metodes un iespējas problēmas risināšanai līdz inovāciju veiksmīgai realizācijai.

Zvejniecības un akvakultūras sektora vajadzības noteiktas, balstoties uz sektoru SVID analīzi un ir definētas ZRP 2014-2020, kas apkopotas 9.3. un 9.4. pielikumos. Līdzīgas zvejniecības sektora vajadzības noteiktas arī ZRP 2021-2027, papildus liekot uzsvāru arī uz klimatneitralitāti, piesārņojuma mazināšanu (profilaksi, savākšanu, apstrādi), digitalizāciju, aprites ekonomiku, tehnoloģiju ieviešanu ražošanā, vides ilgtspēju un citām ilgtspējīgām darbībām atbilstoši Zaļā kursa mērķim (skat. 9.5. pielikumu), kas tādējādi paver plašākas inovāciju iespējas nākotnē. Nozares vajadzības pieaug līdz ar nozares un globālām problēmām (klimata izmaiņām, digitalizācijas nepieciešamību, utt.). Nozares vajadzības ietekmē globālie notikumi pasaulē un tās kļūst arvien dažādākas, tādējādi paplašinot nepieciešamību rast inovatīvus risinājumus dažādās jomās.

Atbalstītie projekti ZRP 2014-2020 pasākumā “Inovācijas” tika vērsti uz akvakultūras attīstības sekmēšanu. Līdz šim akvakultūras inovācijās nav bijuši pieteikti jauni risinājumi jaunu produktu izstrādei un dažādiem risinājumiem recirkulācijas sistēmās, lai uzlabotu un efektīvizētu ražošanas procesus, kas minēts vajadzībās. Līdzīgas akvakultūras sektora vajadzības noteiktas arī ZRP 2021-2027, taču daudz plašākas un lielāku uzsvāru liekot uz automatizācijas un digitalizācijas ieviešanu, dziļākas sadarbības veicināšanu produktu piegāžu ķēdes ietvaros,

starpnozaru kopprojektu īstenošanu, energoresursu un izejvielu efektīvu izmantošanu zivju apstrādes procesā, kā arī uz jaunajām politikas iniciatīvām (Eiropas Zaļais kurss, aprites ekonomika, klimatneitralitāte) pamatprincipos balstītu tehnoloģiju izstrādi un ieviešanu ražošanā. Plašāku vajadzību noteikšana paver lielākas inovāciju iespējas nākotnē un lielus izaicinājumus to risināšanā.

ZRP 2021-2027 ietvaros zivsaimniecības nozarei veikta pietiekoši plaša un visaptveroša SVID analīze, vienlaikus definējot arī nozares vajadzības un tās pamatojot (skat 9.3. un 9.4. pielikumu), tādējādi sniedzot iespēju realizēt dažādas inovāciju idejas vajadzību risināšanai. Pasākuma “Inovācijas” projekti tika vērsti uz zivsaimniecības nozares vajadzību apmierināšanu 2014.-2020. plānošanas periodā, taču visām vajadzībām risinājumi vēl nav rasti.

Inovāciju projekti tiek īstenoti atbilstoši viena vai vairāku uzņēmumu grupu vajadzībām, līdz ar to ir tikai pašsaprotami, ka viedokļi par projekta ideju un inovatīvo risinājumu no citu uzņēmumu un institūciju skatījuma atšķiras. Ikviens projekts, kas vērsti uz nozares un uzņēmumu vajadzību apmierināšanu un sniedz finansiālu vai ekonomisku pienesumu ir vērtējams kā labs inovāciju piemērs.

7. IEGUVUMI UN IZAICINĀJUMI ZRP 2014-2020 UN ERAF INOVĀCIJU PASĀKUMOS

Lai varētu sniegt ieteikumus par inovatīvo projektu atlasī un ieviešanas procesu, tika organizētas fokusgrupa un intervijas projektu vērtētājiem, projektu iesniedzējiem (uzņēmējiem, zinātniskajām institūcijām un NVO). Lai ieskatš par inovatīvo projektu ieviešanu būtu pilnīgāks, tika gūts viedoklis ne tikai no EJZF projektu vērtētājiem un atbalstu guvējiem, bet arī CFLA pārstāvju viedoklis par ERAF atbalstu. Fokusgrupās apspriestie jautājumi ietverti 9.6. un 9.7. pielikumā.

Inovāciju definīciju MK noteikumos un prasībām projektu pieteicējiem

ZRP 2014-2020 pasākuma "Inovācija" MK noteikumu Nr. 193 izpratnē inovācija ir **process**, kurā tiek izstrādāti ieviešanai jauni vai ievērojami uzlaboti produkti, aprīkojums, procesi un metodes vai tiek ievērojami uzlabotas to funkcionālās īpašības un paredzamais lietošanas veids (piemēram, būtiski mainīti tehniskie parametri, sastāvdaļas un materiāli, pievienotā programmatūra, lietotājam un videi draudzīgās īpašības), kā arī izpētītas inovatīvo produktu vai procesu tehniskās un ekonomiskās īstenošanas iespējas. Inovācija tehnoloģijā ietver būtiskas izmaiņas tehnoloģiskajā procesā, iekārtās un programmatūrā, lai ievērojami uzlabotu ražošanas procesu vai ražošanas metodes, un tās ieviešana nodrošina jaunu produktu ražošanu vai ražošanas procesa ievērojamu maiņu.

Kopumā lielākajai daļai fokusgrupas dalībnieku esošā definīcija ir saprotama. Tomēr, salīdzinot ar citiem ES fondiem, EJZF inovāciju definīcija ir visnotaļ sarežģīta, turklāt jēdzieni "ievērojami" un "būtiski" rada interpretācijas iespējas. Tādēļ var piedāvāt divus alternatīvus risinājumus. Viens būtu, vienkāršot definīciju atbilstoši viedās specializācijas stratēģijai, saskaņā ar kuru inovācija ir jauni vai uzlaboti produkti, pakalpojumi vai tehnoloģijas, kas ir pārdotas klientiem vai arī kuras lieto sabiedrība. Šāds formulējums saglabā pēc būtības inovāciju definīciju bez īpašas detalizācijas. Alternatīvs risinājums ir līdzīgi kā ELFLA noteikts, ka tiek atbalstīta sadarbība zvejniecībā, akvakultūrā un zivju apstrādē, lai risinātu šo nozaru praktiskās vajadzības, *dodot iespēju izstrādāt jaunus produktus, procesus, tehnoloģijas un metodes un ieviešot tās praksē.*

Lai sekmētu jaunāko tehnoloģiju ieviešanu un zivsaimniecības attīstību, sadarbības iespējas var paplašināt, veicinot sadarbību ne tikai ar Latvijas, bet ES valstu zinātniskām un tehniskām struktūrām. Tādējādi, tiktu atbalstīti visu veidu inovatīvie risinājumi sadarbībā ar Latvijā vai ES atzītu zinātnisko vai tehnisko struktūru, vai darbības tiek veiktas sadarbībā ar šādu struktūru (Regula Nr.2021/1139 neierobežo sadarbības veidus), kas sniedz ieguldījumu EJZAF mērķu sasniegšanā.

EJZF ietvaros ir atbalstāma inovāciju pārnese no vienas nozares uz citu nozari. Proti, inovācija tiek aizgūta no kādas citas valsts nozares un tad tiek būtiski mainīta (līdzīgi kā to nosaka ERAF), lai to pielāgotu un adaptētu nozares vajadzībām.

MK noteikumu nr.193 5.1 pants paredz, ka vienā projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā biedrība kā sadarbības partneris var iesaistīties tikai vienā projektā. Pētnieku ieskatā, nav saprotama šāda nosacījuma samērība, jo ievērojot ka biedrību skaits ir mazs, tas ierobežo inovatīvo projektu pieteikšanas iespējas. Ja ir pamatota nepieciešamība risināt nozarei svarīgas problēmas, būtu saprotami paredzēt iespēju pieteikt arī vairāk projektu. Svarīgi, lai risinātu ZRP izvirzītās vajadzības attiecīgajā sektorā.

Izvirzītās prasības inovāciju projektu iesniedzējiem kopumā vērtējamās kā samērīgas, kritēriji noteikti atbilstoši ES prasībām. Būtiska nozīme ir, lai projekta iesniedzējiem ir pieejamas konsultācijas LAD par projekta pieteikuma aizpildīšanu, novēršot situācijas, kad kādu formālu iemeslu dēļ tiek noraidīta dzīvotspējīga ideja.

Problēmas un iespējas inovāciju projektu pieteikumu administrēšanā, vērtēšanā un uzraudzībā

MK noteikumos nr.193 inovāciju projektu vērtēšanu reglamentē 12. pants, kurā noteikts, ka LAD projekta iesniegumus sarindo atbilstoši 2.pielikumā norādītajiem vērtēšanas kritērijiem. Minētie vērtēšanas kritēriji ir tikai trīs – inovācijas mērogs (uzņēmuma vai nozares līmenis), inovācijas mērķis, kā arī vai pretendents bijusi iepriekšēja pieredze inovāciju izstrādāšanā.

No projektu datiem, kā arī fokusgrupās uzklautās informācijas ir secināms, ka praksē LAD noraida daudzus inovāciju projektus, jo uzskata, ka ierosinātā inovācija nebūs dzīvotspējīga. Šie vērtējumi tiek veikti, tajā skaitā konsultējoties ar nozares pārstāvjiem. Atbilstoši spēkā esošajiem MK noteikumiem nr.193 (13.3 pants), projektu vērtēšanā var tikt piesaistīti nozares eksperti, kuru viedokli var ņemt vērā, pieņemot lēmumu par projekta apstiprināšanu. Šis vērtējums vairākos gadījumos bijis negatīvs. Tomēr izpētes rezultātā konstatēts, ka dažādu nozares pārstāvju vērtējumi par vienas un tās pašas idejas pielietojamību mēdz būt krasi atšķirīgi. Ja vērtēšanā tiek iesaistīti tikai atsevišķi nozares pārstāvji, kuriem ir savs subjektīvais viedoklis, būtu jāņem vērā, ka šāds viedoklis nepārstāv visas nozares pārstāvju intereses, tādēļ nevarētu to izmantot kā galveno argumentu projekta idejas noraidīšanai. Šādi pastāv iespēja, ka tiek noraidīta laba ideja tikai potenciālās konkurences dēļ utt. Tāpat nav pieļaujami gadījumi, kad tiek noraidīta ideja tādēļ, ka projektu vērtētāji neizprotot piedāvājuma būtību.

Lai uzlabotu projektu vērtēšanas procesu un novērstu situācijas, kad subjektīvu vērtējumu dēļ tiek noraidīti potenciāli perspektīvi projekti, ir iespējami šādi risinājumi. Atbilstoši ERAF pieredzei, projekta iesniedzējs aizpilda detalizētu pašnovērtējuma anketu (skat. 9.8. pielikumu un papildus sadaļu zemāk “projektu vērtēšanas kritēriji”), pamatojoties uz kuru, LAD var pieņemt kompetentu lēmumu. Savukārt, līdzšinējo praksi ekspertu piesaistē un to lomu lēmumu pieņemšanā būtu, būtu pārskatāma. Balstoties uz ERAF pieredzi, nozares pārstāvju, t.sk. NVO, iesaiste projektu ideju vērtēšanā nav ieteicama, jo pastāv augsti subjektivitātes, komercnoslēpuma saglabāšanas, kā arī kompetences riski. Turklāt, dažādiem nozares pārstāvjiem vajadzības var būt atšķirīgas (mazs komersants ar 1-2 darbiniekiem vai liels zivju apstrādes uzņēmums). Reāla ir situācija, kad vienai nozares organizācijai konkrēta inovācija ir nepieciešama, bet citai tā nav aktuāla. Lielākiem projektiem (iespējamā robeža var būt 400 000 EUR attiecināmo izmaksu, ņemot vērā ka šāds bija sliekšnis 2014.-2020.g.periodā), ja tie ir komercprojekti, finanšu aprēķinu pārbaudei nepieciešamības gadījumā var piesaistīt Latvijas Bankas finanšu ekspertus. Bankas eksperta funkcija būtu novērtēt finanšu aprēķinu pamatotību atbilstoši izmaksām, finanšu risku analīze, ekonomiskās dzīvotspējas izvērtējums utt., nevis pašas inovācijas idejas un nozīmīguma vērtēšana. Šis nebūtu attiecināms uz vides inovācijām, kur nevar vērtēt pēc ekonomiskā izdevīguma. ERAF pieredze ir piesaistīt ārvalstu ekspertus, kas reģistrēti EK datu bāzē. Tomēr zivsaimniecībā šādu ekspertu loks būtu šaurs, turklāt arī šajā gadījumā pastāv noslēpuma saglabāšanas risks.

Būtu pārdomājams ZKP slēdziens par risināmās problēmas nozīmību nozarei/sectoram (skat. 5.3.punktā minēto). Tomēr, lai izvairītos no iespējamā interešu konflikta, nebūtu pareizi ZKP vērtēt pašu inovācijas ideju un pieņemt

lēmumu par projekta tālāko virzību. Projekta atbilstību nozares vajadzībām iespējams vērtēt LAD pēc noteiktiem kritērijiem, ņemot vērā Programmā definētās vajadzības.

Cits ierosinājums ir par to, kā vērtēt, vai plānotā inovācija ir uzņēmuma vai nozares līmenī. Ņemot vērā, ka biedrību skaits zivsaimniecībā ir neliels, var ierosināt iespēju inovāciju projektus ar līdzīgiem nosacījumiem pieteikt ne tikai biedrībām, bet arī vismaz 3 komersantiem, kas nodarbojas ar zivsaimniecību (pēdējos 3 gados ir apgrozījums zivsaimniecībā). Šādus pieteikumus, kuros iesaistās lielāks ieinteresēto partneru skaits, būtu iespēja vērtēt augstāk, pielīdzinot biedrību iesniegtajiem, uzskatot to par inovāciju nozares līmenī. Kritērijos var paredzēt iekļaut atzīmi, kādu ZRP definēto vajadzību attiecīgā inovācija risinās.

Inovāciju projektu ieguldījums nozares attīstībā

Galvenie ieguvumi no inovāciju projektiem ir gan sociālekonomiski (jaunas zināšanas, pieredze, ekonomiskā efektivitāte, utt.), gan arī vides ieguvumi.

Projektu iesniedzēji ZRP 2014-2020 pasākumā "Inovācijas" piedalījās, jo uzņēmuma/nozares līmenī bija konstatēta kāda problēma/vajadzība, kas prasīja padziļinātu izpēti un ievērojamus finanšu resursus. Dalība inovāciju pasākumā projektu iesniedzējiem bija ekonomiski pamatota nepieciešamība, kur inovācijas rezultāts būtu noderīgs ne tikai kāda konkrēta uzņēmuma gadījumā, bet būtu nozares kopīga vajadzība vairākiem uzņēmumiem.

Dažādi fokusgrupas pārstāvji konkrētus inovāciju projektus dažkārt vērtē pretrunīgi - daļēji tas saistīts ar nepietiekamu informāciju par projektu un tā rezultātiem. Lai arī esošā MK noteikumu nr.193 redakcija paredz zināmas publicitātes prasības (34.pants nosaka ar projektu saistītās aktuālās informācijas (informāciju par projekta uzsākšanu un projekta rezultātu apkopojumu) ievietošanu zinātniskās institūcijas tīmekļvietnē), tomēr lai sekmētu inovāciju izplatību nozarē, publicitātes prasības var noteikt stingrākas.

Lai uzlabotu nozares informētību par realizācijā esošajiem inovāciju projektiem, var izskatīt iespēju tajos projektos, kas tiek klasificēti kā inovācija nozares mērogā, paredzēt pienākumu informēt nozares pārstāvjus, ne tikai ievietojot informāciju savā tīmekļvietnē, bet arī ik pēc noteikta perioda prezentējot rezultātus semināros / konferencēs, iesaistot izmēģinājumos u.tml. Liela mēroga projektos, kurus atbalstījusi nozare, būtu samērīgi par rezultātiem informēt nozari arī pēc starprezultātu sasniegšanas, piemēram, reizi gadā, savukārt pēc projekta rezultātu iegūšanas sniegt publisku prezentāciju, kā arī rakstisku aprakstu par iegūto rezultātu un tā izmantojamību nozarē. Šo var risināt ar ZST iesaisti.

Šajā ziņā ir pozitīvie piemēri – seminārus, nolūkā iepazīstināt ar inovācijām zivsaimniecības nozarē, ir organizējušas zinātniskās institūcijas – RTU, LLU, kā arī ZST. Piemēram, 07.10.2021. seminārā "Inovācijas akvakultūrā un zivjēdāju nodarītie zaudējumi akvakultūrā" tika sniegta RTU prezentācija un demonstrējumi par bezpilota tehnoloģijās balstītu zivjēdāju atbaidīšanas sistēmu (inovāciju projekts "Bezpilota tehnoloģijās balstītas zivjēdāju atbaidīšanas sistēmas ekonomiskā pamatojuma pielietojuma efektivitātes pētījums"), kā arī citas prezentācijas.

Pašlaik šādas aktivitātes ir brīvprātīgas, tādēļ būtu iespēja izvirzīt prasību par nepieciešamību iepazīstināt nozari ar sasniegtajiem rezultātiem un to noderību nozarei vienā vai vairākos publiski pieejamos pasākumos atkarībā no projekta apjoma. Šādas aktivitātes palīdzētu informēt nozares pārstāvjus par inovāciju radītajām iespējām, sekmētu to aktīvu līdzdalību, piemēram, izmēģinājumos, kā arī sekmētu rezultātu

praktisko pielietojumu un izplatīšanu. Tādējādi sekmīgu inovāciju projektu autoriem tas palīdzētu iegūt papildu uzticamību turpmākiem pētījumiem.

Publiskā atbalsta pietiekamība inovāciju ieviešanai

Pamatojoties gan uz inovāciju projektu līdzšinējo praksi, gan vidējo ieguldījumu vērtību investīciju projektos, kā arī uz fokusgrupas dalībnieku vērtējumu, pašreizējais ierobežojums viena projekta kopsummai lielākajā daļā gadījumu uzskatāms par atbilstošu. Tomēr lai panāktu būtisku ieguldījumu nozares attīstībā, atsevišķos gadījumos var būt nepieciešami finansiāli ietilpīgi projekti ar augstu potenciālo piensumu nozarei. Īpaši aktuāli tas būtu zivju pārstrādē, jo nozares kopējā izlaide ir salīdzinoši liela un nozarei ir aktuālas liela mēroga inovācijas tehnoloģiju attīstībā. Turklāt, Latvijā ražotie produkti ir samērā specifiski, tādēļ ir augsta nepieciešamība pēc pārraujošām un radikālām inovācijām, kuras būtu radītas Latvijā. Šādos gadījumos var paredzēt attiecināmo izmaksu summu lielāku par 400 000 EUR, pie nosacījuma, ka risināmā problēma ir nozarei būtiska (risinās kādu no ZRP vajadzībām), projekts saņēmis augstu novērtējumu atbilstoši vērtēšanas kritērijiem, kur viens no kritērijiem var būt ZKP atbalsts, ka konkrētā problēma (nevis projekta ideja) ir pietiekami aktuāla. Finanšu aprēķinu pārbaudei un risku izvērtējumam šādos gadījumos var tikt piesaistīti Latvijas bankas eksperti.

Attiecībā par publiskā atbalsta intensitāti, Regulas 2021/1139 III pielikums paredz iespēju noteikt intensitāti līdz 100%, gadījumā ja izpildās šādi 3 nosacījumi:

- a) kopīgas intereses;
- b) kolektīvs atbalsta saņēmējs;
- c) vajadzības gadījumā tai ir inovatīvi elementi vietējā līmenī.

No tā var secināt, ka inovāciju projektiem var tikt paredzēta iespēja (bet ne obligāts nosacījums) veidot grupu līdzīgi kā ELFLA, tādējādi visiem tās dalībniekiem paaugstinot atbalsta intensitāti, ko paredz ES Regula 2021/1139. Valsts zinātniskām institūcijām atbalsta likmi būtu lietderīgi noteikt 100% apmērā, jo atšķirībā no komercuzņēmumiem, zinātnisko institūciju iesaiste nenotiek uz komerciāliem pamatiem, un tās nav orientētas uz peļņas gūšanu. Arī visiem pārējiem inovatīvajiem projektiem, atbilstoši Regulas 2021/1139 III pielikumam, atbalsta intensitāte var tikt noteikta 75% apmērā no attiecināmajām izmaksām.

Inovāciju attīstības sekmēšanas iespējas Latvijā

Inovācijas būtu sekmējamās visās jomās, kas var sekmēt zivsaimniecības konkurētspējas celšanu, īpaši saistībā ar zaļo kursu.

Lai aktīvāk sekmētu inovāciju ieviešanu ražošanā, var tikt izskatīta iespēja atbalstīt projektus, kuros komersants vai to grupa patstāvīgi pārbauda (adaptē) citās nozarēs vai ārvalstīs pielietotu tehnoloģiju, ar attiecīgo speciālistu vai ārvalstu ekspertu līdzdalību, bez zinātniskās institūcijas iesaistes (saskaņā ar Regulas Nr. 508/2014 26.pantu, attiecībā uz inovācijām zvejniecībā).

Atbalstāma informatīvu un izglītojošu pasākumu, semināru un konferenču rīkošana par atbalsta iespējām inovācijām Latvijā, vienlaikus kā mērķauditoriju pieaicinot zinātniskās institūcijas un uzņēmējus, kas savā starpā varētu izdiskutēt par nozarē pastāvošajām problēmām un to risināšanas iespējām caur inovāciju prizmu. Intereses veicināšanai un lielākai projektu pieteicēju iesaistei, ZST varētu būt koordinējošais elements nozares pārstāvju, NVO un ZI sadarbības veicināšanā.

Var tikt izveidota interaktīva tīmekļvietne (iespējams, ZST uzturēta), kurā tiek apkopota informācija par nozarē realizētiem inovāciju projektiem un to rezultātiem, kā arī problēmu uzkrāšanas vietne, kur nozares pārstāvji ieraksta savas problēmas un ZI var pieteikties uz to risināšanu t.i. jebkurš zivsaimnieks (neatkarīgi no tā vai ir IK vai liels nozares pārstāvis) ieraksta problēmu, ko grib risināt (kur varētu pieteikties arī citi, ja saredz līdzīgu problēmu) un tad ZI vai cits interesents piesakās ZST, ka ir gatavs risināt šo problēmu. Līdzīgi arī ZI varētu ielikt informāciju (vai ZST apkopot), kādās jomās darbojas un ir gatava sadarboties ar zivsaimniekiem, lai attiecīgais komersants/interesents zinātu kur vērsties. Tad ZST attiecīgi varētu sniegt informāciju problēmas iesniedzējam/iem, kurš ir gatavs risināt problēmu un palīdzētu sakontaktēties un sadarboties. Tāpat šī platforma var būt iespēja diskusiju un informācijas apmaiņai. Tīklošanās aspekts ir svarīgs ideju apmaiņai, problēmu risināšanai, kapacitātes celšanai.

Mācību un pētniecības centru (inovāciju centru) darbība ir svarīga tieši maziem un vidējiem uzņēmējiem, kam pašiem nav iespējas eksperimentēt. Svarīgi, lai maksimāli daudz (vēlams visi) nozares pārstāvji būtu informēti par centru iespējām.

Projektu ietvaros atbalstāma sadarbības sekmēšana starp Latvijas uzņēmējiem un zinātniskajām institūcijām, kas darbojas nozarē, un ārvalstu institūtiem un attiecīgo jomu ekspertiem.

Projektu vērtēšanas kritēriji

Līdzīgi kā ERAF pasākumos arī EJZF inovāciju pasākumā var izmantot pašnovērtējuma anketu, ietverot vairākus kritērijus un attiecīgus punktus. ZM jau ir izstrādājusi kritērijus, kā var tikt vērtētas inovācijas atbilstoši to jomai. Šis piedāvājums ietver detalizētāku novērtējumu, ko primāri izdara pats projekta iesniedzējs, savukārt LAD pārbauda.

Projektu vērtēšanu veic pēc to atbilstības kādai no jomām. Esošie MK noteikumi Nr. 193 šādu vērtēšanu jau paredz, bet būtu ieteicams papildus pieprasīt aprakstošu pamatojumu par projekta atbilstību izvēlētajai jomai (pietiekoši īsu).

Inovāciju kategorijas, līmeņi un veidi šajā anketā ir norādīti atbilstoši darba 4.nodaļā aprakstītajām klasifikācijām. Attiecīgās nodaļas apraksti būtu izmantojami kā palīgs konkrētu projektu klasifikācijai.

MK noteikumos var iestrādāt kritēriju kā inovāciju kategorija, kas sniegtu informāciju par to, vai inovācija ir pārņemta vai arī jauns izgudrojums, kas nekur vēl nav radīts.

Inovāciju kategorija:

- izgudrojums (inovācijas radīšana) – 15 punkti;
- pārņemšana (jau esošas inovācijas adaptācija uzņēmumā, nozarē vai valstī) - 5 punkti.

Ņemot vērā pastāvošos inovāciju iedalījumus, MK noteikumos var ietvert vērtēšanas kritēriju inovāciju līmenis, tādējādi ļaujot rindot dažādus projektus pēc tā, cik inovācija ir nozīmīga (skat. 4.2.nodaļu). Inovāciju līmeņa noteikšana projektam būtu veicama no LAD puses (alternatīvi – sākotnēji to veic projektu iesniedzējs, bet LAD pārbauda ar tiesībām koriģēt).

Inovācijas līmenis:

- **neliela** inovācija– 5 punkti;
- **radikāla** inovācija - 15 punkti;

MK noteikumos var ietvert tādu vērtēšanas kritēriju kā inovāciju veids, kas ļauj spriest par sagaidāmā inovāciju projekta rezultātu. Tas sniedz vairāk informācijas

nekā šobrīd noteikumos atrunātais iedalījums 1. pielikumā sadaļā “B.3. Projektā plānotās attiecināmās darbības”.

Inovācijas veids:

- biznesa modeļa un organizācijas inovācija;
- produktu inovācija;
- procesu un tehnoloģiju inovācija;
- mārketinga un klientu servisa inovācija;
- sociālā inovācija;
- vides un klimata inovācija.

Līdzīgi kā jau esošie MK noteikumi Nr. 193 nosaka, punkti būtu piešķirami arī par inovāciju mērogu.

Inovācijas mērogs:

- uzņēmuma līmenī – 5 punkti;
- nozares (Latvijas vai EEZ līmenī) – 15 punkti;

Līdzīgi kā esošie MK noteikumi paredz, papildu punktus var piešķirt, ja inovāciju mērķis atbilst prioritāriem virzieniem, kas izvirzīti kā ES un / vai Latvijas līmeņa prioritātes.

Inovācijas mērķis:

- pievienotās vērtības radīšana vietējai izejvielai – 10 punkti
- veicināt "zaļo ražošanu" – enerģijas efektīvu izmantošanu, izmešu, resursu patēriņa (neskaitot izejvielu), nevēlamās nozvejas samazināšanu, kā arī izmetumu izskaušanu – 10 punkti
- ražošanas efektivitātes kāpināšana akvakultūrā un pārstrādē, zivju audzēšanas attīstība recirkulācijas sistēmās – 5 punkti

Ieteiktajam punktu skaitam ir rekomendējošs raksturs, lai saprastu kritērija svarīgumu un ir pārreķināms atbilstoši izvēlei, cik un kādus kritērijus izvēlas.

Ņemot vērā struktūrfondu pieredzi, EJZF, līdzīgi kā citu atbalstīto ES fondu pasākumu ietvaros, būtu vēlams ietvert nosacījumu, ka jānorāda pētniecības un attīstības izmaksu īpatsvars no kopējām attiecināmajām izmaksām.

Saīsināts izvilkums no eksperta atzinuma formas ERAF tehnoloģiju projektos pieejams 9.9. pielikumā.

8. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Secinājumi

1. Inovācijas ir plašs jēdziens, ko dažādi iedala. Teorētiskais iedalījums dod iespēju kategorizēt inovāciju projektus atbilstoši dažādām pazīmēm, un tas izmantojams projektu atlasē un vērtēšanā.
2. Atbalsts inovācijām Latvijā tiek sniegts caur vairākiem ES fondiem – EJZF, ELFLA, ERAF, u.c. Atsevišķās ERAF programmās ir iespēja piedalīties arī zivsaimniekiem. Citos fondos atbalstītie pasākumi inovāciju veicināšanai atšķiras no EJZF, tomēr atsevišķi elementi atbalsta saņemšanas nosacījumos, vērtēšanā un uzraudzībā ir potenciāli izmantojami arī EJZAF.
3. ZRP 2014-2020 pasākumā “Inovācijas” kopumā tika iesniegti 35 projekti, kas liecina par nozares ieinteresētību inovāciju radīšanā. No iesniegtajiem projektiem tikai 51% projekti tika atbalstīti īstenošanai. Viens no būtiskiem noraidīšanas iemesliem ir LAD negatīvais vērtējums, kas dažkārt balstīts uz citu nozares pārstāvju negatīvā vērtējuma par attiecīgās inovācijas dzīvotspēju un nepieciešamību nozarei, kas var būt neobjektīvs.
4. Lielākā daļa ZRP 2014-2020 ietvaros atbalstīto projektu vērsti uz inovācijām zvejniecībā un apstrādē (67% projektu), bet pārējie projekti - uz inovācijām akvakultūrā (33% projektu). Vidējā attiecināmo izmaksu summa inovāciju projektos ir nepilni 320 000 EUR.
5. Dalījumā pēc projektu īstenošanas jomas, lielākā daļa projektu vērsti uz nozares ražošanas procesu efektivitātes uzlabošanu (65% projektu). Nozīmīgas jomas ir arī ilgtspējīgas ražošanas metodes (36%) un produktu pievienotā vērtība (35%). Salīdzinoši mazāk projektu attiecināmi uz resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī ietekmes uz vidi samazināšanu (24% uz katru). Dažkārt projekts var būt attiecināts uz vairākām jomām, kas ir pozitīvi.
6. Izvirzītās prasības ZRP 2014-2020 inovāciju projektu iesniedzējiem kopumā vērtējamas kā samērīgas, kritēriji noteikti atbilstoši ES prasībām.
7. Projekta iesniedzējiem ir svarīgas LAD sniegtās konsultācijas par projekta pieteikuma aizpildīšanu, kas novērš situācijas, kad kādu formālu iemeslu dēļ tiek noraidīta dzīvotspējīga ideja.
8. Izvērtējot praksi inovāciju projektu vērtējumā iesaistīt nozares ekspertus, konstatēts, ka dažādu nozares pārstāvju vērtējumi par vienas un tās pašas idejas pielietojamību mēdz būt krasī atšķirīgi; tādēļ nebūtu izmantojami kā galvenie argumenti projekta idejas noraidīšanai.
9. Esošie MK noteikumi Nr.193 neparedz iespēju īstenot sociālās inovācijas un nesniedz skaidru informāciju par atbalsta pieejamību mārketinga inovācijām.
10. Lai arī dažādas institūcijas ir veikušas atsevišķus publicitātes pasākumus, kopumā nozares pārstāvju informētība par realizētajiem inovāciju projektiem varētu būt labāka. Pašlaik nav noteiktas prasības projektu rezultātu publicitātei, izņemot informāciju institūcijas mājas lapā. Arī informētības trūkums rada negatīvu attieksmi pret kādas inovācijas ieviešanas rezultātiem.
11. Inovāciju turpmākai sekmēšanai nozarē visas iesaistītās puses uzsver sadarbības un komunikācijas veicināšanas nepieciešamību (tai skaitā virtuālā vidē).

Ieteikumi

1. Inovācijas būtu sekmējamās visās jomās, kas var sekmēt zivsaimniecības konkurētspējas celšanu, īpaši saistībā ar zaļo kursu.
2. Lai sekmētu jaunāko tehnoloģiju ieviešanu un zivsaimniecības attīstību, sadarbības iespējas var paplašināt, veicinot sadarbību ne tikai ar Latvijas, bet ES valstu zinātniskām un tehniskām struktūrām, ciktāl to pieļauj ES normatīvie akti.
3. Projektu izvērtēšanā lietderīgi maksimāli balstīties uz izmērāmiem objektīviem kritērijiem, nepiesaistot nozares vai citu institūciju ekspertus. Var paredzēt kā papildu kritēriju - *risina ZKP augsti novērtētu vajadzību/problēmu*. Finanšu aprēķinu pārbaudei un risku izvērtējumam šādos gadījumos var tikt piesaistīti Latvijas bankas eksperti.
4. Lai atvieglotu un standartizētu projektu pieteikumu vērtēšanas procesu, var izveidot pašnovērtējuma anketu, kuru aizpilda pieteicējs un pārbauda LAD. Tajā iekļauj informāciju par inovācijas jomu, kategoriju, līmeni, veidu, mērogu un mērķi atbilstoši darbā aprakstītajam iedalījumam. Vajadzības gadījumā anketā var iekļaut arī citu papildu informāciju, kas ļautu izvērtēt piedāvātā risinājuma kvalitāti.
5. Lai uzlabotu nozares informētību par inovāciju projektiem, var paredzēt pienākumu projekta izstrādes laikā (ja tam ir 100% publiskais atbalsts) un pēc projekta realizācijas, informēt nozares pārstāvjus, ne tikai ievietojot informāciju savā tīmekļvietnē, bet arī prezentāciju veidā, iesaistot izmēģinājumos u.tml. Ieteicams pēc projekta rezultātu iegūšanas visiem projekta realizētājiem sniegt publisku prezentāciju ar diskusiju, ievērojot komercnoslēpuma aizsardzības nosacījumus.
6. Var izvērtēt iespēju veidot sadarbības grupas nozarei nozīmīgu inovācijas projektu realizācijai, kuru visiem dalībniekiem saskaņā ar Regulas 2021/1139 III pielikumu var tikt noteikta paaugstināta atbalsta intensitāte. Provizoriskā ieteicamā atbalsta intensitāte būtu valsts zinātniskām institūcijām 100% (skat. 7.sadaļu), un šādi projekti varētu būt ar lielāku attiecināmo izmaksu apjomu.
7. Lai aktīvāk sekmētu inovāciju ieviešanu ražošanā, ir lietderīgi atbalstīt komersantu vai komersantu grupu izstrādāto inovatīvo ideju eksperimentālās pārbaudes projektus, izmantojot ārvalstu izpētes un tehnoloģiskās jaudas gadījumos, kad šādu jaudu pieejamība Latvijā ir nepietiekama.
8. Lai sekmētu KZP mērķu labāku sasniegšanu un inovāciju ieviešanu, pasākuma nosacījumos var paredzēt:
  - ⊖ piešķirot atbalstu projektiem, kuros iesaistīti izveidotie kompetences centri, atrunāt pārbaudāmos rādītājus, kā piemēram: atbalstīto jauno komersantu skaits, komersantu ieguldījumi pētniecībā un attīstībā, komersanta apgrozījums pirms un pēc pētniecības rezultātu ieviešanas saimnieciskajā darbībā vai komercializēšanā, pētījumu projektos iesaistīto doktorantu skaits, u.c., kas kalpotu gan kā vērtēšanas kritēriji, gan arī uzraudzības rādītāji;
  - ja paredz atbalstu publisko pētniecības organizāciju pētniecības rezultātu komercializācijai un patentēšanai, un paredz finansējumu intelektuālā īpašuma tiesību reģistrācijai, var izvirzīt kritēriju -pieteiks patentu;
  - skatīt inovācijas iespējami plaši, minot arī mārketinga inovācijas, sniedzot atbalstu rūpniecisku pētījumu un eksperimentālo izstrāžu veikšanai, kas var ietvert darbības, kas vērstas uz produkta rūpnieciskā dizaina izstrādi, dizainera pakalpojumiem jauna produkta, procesa un stratēģijas izstrādei, var izvirzīt

- vērtēšanas kritēriju – radīto inovāciju skaits (piem., produktu un pakalpojumu dizaina izstrādes inovācijas);
- atbalstāmi ieguldījumi inovatīvu tehnoloģiju un iekārtu izstrādei, t.sk., arī inovāciju pārnesi, kā nosacījumu izvirzot, ka vismaz 20% no eksperimentālās tehnoloģijas izmaksām atbildīs pētniecības un attīstības izmaksām un ne vairāk kā 80% no eksperimentālās tehnoloģijas attiecināmajām izmaksām veidos komponentes vai iekārtas, kas jau pieejamas tirgū. Var izvirzīt kritēriju – radīto inovāciju skaits.
  - vēlams MK noteikumos ietvert atbalstu sociālām inovācijām, piemēram, nodarbināto kvalifikācijas un prasmju paaugstināšanai, kas nepieciešamas produktu, procesu, mārketinga vai inovāciju ieviešanai uzņēmumā, un investoru piesaisti. Sociālo inovāciju ietvaros var izvirzīt kritēriju - apmācīto darbinieku skaits un inovāciju rezultātā gūtie sociālekonomiskie labumi;
12. Turpināt rīkot informatīvus seminārus par zivsaimniecības nozares vajadzībām un inovāciju iespējām, un izveidot vienotu platformu, lai sekmētu informācijas apmaiņu un veidotu ciešāku sadarbību starp nozares uzņēmējiem, dažādām sadarbības iestādēm un zinātniekiem problēmu apzināšanā. Zivsaimniecības pārstāvji varētu pieteikt savas problēmas un pētniecības institūcijas – savas iespējas un pētniecības virzienus, tādējādi potenciālie sadarbības partneri atrastu viens otru un tiktu pieteikti nozarei vajadzīgie projekti.

Jauno MK noteikumu izstrādē rūpīgi jāizvērtē gan noteiktās prasības pretendentiem, gan izvirzītie kritēriji projektu novērtēšanā. Tiem jābūt objektīviem un vienkāršiem, lai izslēgtu subjektīvismu un palīdzētu sasniegt ZRP 2021.-2027. izvirzītos mērķus.

9. PIELIKUMI

9.1 Pielikums. EJZF un ELFLA atbalsts inovācijām

	EJZF	ELFLA
Mērķi	Veicināt vides ziņā ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu zvejniecību un akvakultūru.	Veicināt sadarbību lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauksaimniecības produktu pārstrādē, lai risinātu šo nozaru praktiskās vajadzības, dodot iespēju izstrādāt jaunus produktus, procesus, tehnoloģijas un metodes un ieviešot tās praksē
Inovāciju definīcija	ir	nav
Atbalsta saņēmēji un līdzfinansējuma likmes	<p>Publiska zinātniskā institūcija - 90%.</p> <p>Ražotāju organizācija - 75%.</p> <p>Biedrība - 60%.</p> <p>Privāta zinātniskā institūcija - 50%.</p> <p>Komersants, zemnieku saimniecība, zvejnieku saimniecība, kas atbilst MVU - 50%.</p> <p>Pārējie, kas atbilst MVU - 30%.</p> <p>Projektam, kas tiek īstenoti piekrastes zvejnieku vajadzībām - 100%.</p> <p>Komersants, zemnieku saimniecība, zvejnieku saimniecība, kas atbilst MVU, kura īpašumā ir reģistrēta zvejas laiva piekrastē - 80%.</p> <p>Biedrība, kurā vismaz 1/3 biedru īpašumā ir reģistrēta zvejas laiva piekrastē - 80%.</p>	<p>M16.1 Vismaz 3 dažādu personu grupu apvienība (EIP grupa)</p> <p>M16.2 Vismaz divi dažādi neatkarīgi sadarbības partneri (lauksaimnieki, mežsaimnieki, pārstrādātāji, ražotāju grupas, kooperatīvi, NVO; pētnieki</p> <p>Līdzfinansējuma likme - 90% visai grupai</p>
Maksimālais publiskais atbalsts EUR	400 000	M16.1 - 500000 M16.2 - 100 000
Iespēja piedalīties zivsaimniekiem	Jā	Nē

9.2 Pielikums. ERAF atbalsts inovācijām

	Inovāciju motivācijas programma	Kompetences centru programma	Tehnoloģiju pārnese programma	Jaunu produktu ieviešana ražošanā	Nodarbināto apmācības
Mērķi	Informēt un iedrošināt sabiedrību uzsākt inovatīvu uzņēmējdarbību, kā veicināšanas mehānismu izmantojot arī godalgu piešķiršanu	Komersantu konkurētspējas paaugstināšana, veicinot pētniecības un rūpniecības sektora sadarbību, īstenojot projektus, kas attīsta jaunus produktus un tehnoloģijas un ievieš tās ražošanā	Atbalstīt pētniecības rezultātu komercializācijas kompetences attīstīšanu valsts pētniecības organizācijās	Veicināt komersantu produktivitātes un konkurētspējas paaugstināšanu, izstrādājot un ieviešot ražošanā jaunus produktus un tehnoloģijas, kā arī palielinot privātā sektora ieguldījumus pētniecībā, attīstībā un inovācijās	Veicināt pašnodarbināto personu, sīko (mikro), mazo, vidējo un lielo komersantu produktivitāti, eksportspēju un darba efektivitāti, paaugstinot nodarbināto kvalifikāciju un prasmes
Inovāciju definīcija	nav	nav	daļēji	nav	ir
Projekta iesniedzējs	Valsts tiešās pārvaldes iestāde*	Valsts tiešās pārvaldes iestāde* un kompetences centri	Valsts tiešās pārvaldes iestāde*	Komersants vai atbilstīga lauksaimniecības vai mežsaimniecības kooperatīvā sabiedrība	Biedrība un valsts tiešās pārvaldes iestāde*
Pasākuma mērķgrupa	Potenciālie komercdarbības uzsācēji, pašnodarbinātas personas, fiziskas personas (biznesa ideju autori), biedrības un nodibinājumi, pamatizglītības, vidējās un vidējās speciālās izglītības, kā arī augstākās izglītības iestāžu audzēkņi un studenti, komersanti, augstskolas, zinātniskās institūcijas, pašvaldības un pašvaldības iestādes, valsts institūcijas un sabiedrība kopumā	Sīkie (mikro), mazie, vidējie un lielo komersanti, kas attīsta produktus un tehnoloģijas viedās specializācijas jomās, kā arī pētniecības un zināšanu izplatīšanas organizācijas	Komersanti un pētniecības organizācijas	Komersanti un atbilstīgas lauksaimniecības vai mežsaimniecības kooperatīvās sabiedrības	Pašnodarbinātas personas, sīkie (mikro), mazie, vidējie un lielo komersanti
Atbalsta intensitāte	nepārsniedz 85%	Rūpnieciskajiem pētījumiem 50-70%. Eksperimentālām izstrādēm 25-45%. Tehniski ekonomiskajai priekšizpētei 50-70%. <i>(atkarībā no tā, vai tas ir sīkais (mikro), vidējais vai lielais komersants, kompetences centram – 70%, bet EM – 100%)</i>	Tehnoloģiju pārnese procesa veicināšanas un koordinācijas ietvaros no 85-100%. Publisko pētniecības organizāciju pētniecības rezultātu komercializācija un patentēšanas fonda darbība - līdz 90%. Inovāciju vaučeru atbalsta nodrošināšanai - 5 tūkst. EUR, 25 tūkst. EUR un 50 tūkst. EUR atkarībā no izvēlētajām darbībām.	Sīkajiem (mikro) vai mazajiem komersantiem – 55%. Vidējiem komersantiem – 45%. Lielajiem komersantiem – 35%.	Biedrības īstenojamām apmācībām pašnodarbinātām personām, sīkajiem (mikro) un mazajiem komersantiem – 70%, bet vidējiem komersantiem – 60% un lielajiem komersantiem – 50%.
Maksimālais publiskais atbalsts EUR	nepārsniedz noteikto maksimālo <i>de minimis</i> atbalsta apmēru	Darbībām - 300 000 EUR. Vienai viedās specializācijas apakšjomai vai jomai, ja jomā nav apakšjomu, otrās kārtas ietvaros ir 3 206 250 EUR.	600 000	500 000 - 16 000 000	nepārsniedz noteikto maksimālo <i>de minimis</i> atbalsta apmēru
Iespēja piedalīties zivsaimniekiem	Jā	Jā	Jā	Nē	Nē

9.3 Pielikums. Zvejniecības sektora vajadzības un atbalstītie inovāciju projekti 2014.-2020. plānošanas periodā

Zvejniecības sektora vajadzības	Atbalstītie projekti zvejniecībā
<ul style="list-style-type: none"> ○ Nepieciešamas investīcijas uz kuģu klājiem un zvejas kuģu aprīkojumā (zvejas rīkos), tostarp ar mērķi sekmēt selektivitāti. ○ Nepieciešams atbalsts galīgai zvejas darbību pārtraukšanai zvejas kuģiem, kuri zvejo mencu. ○ Nepieciešams atbalsts rīkiem un ierīcēm, kas pasargā zīdītājus, īpaši roņus, no to noķeršanas zvejas rīkos un zvejas rīkus un zvejnieku lomus no savvaļas dzīvnieku radītajiem postījumiem piekrastes zvejā. ○ Atbalstīt krājumu papildināšanu tām zivju sugām, kuru krājumu papildināšanai. ○ Stimulēt investīcijas, kas dotu iespēju zvejniekiem ražot augstākas pievienotās vērtības produktus. ○ Sekmēt zinātnes un zivsaimniecības nozares uzņēmumu sadarbību, stimulējot inovācijas zvejniecībā, jo īpaši veidojot un ieviešot jaunus vai uzlabotus produktus, metodes, procesus. ○ Atbalstīt investīcijas zvejas kuģos, kas saistītas ar veselību, kuģošanas drošību un higiēnu. ○ Atbalstīt zvejniekiem nepieciešamos ieguldījumus ostās, lai paaugstinātu izkrauto zvejas produktu kvalitāti, palielinātu energoefektivitāti, veicinātu vides aizsardzību un uzlabotu drošības un darba apstākļus. ○ Ārkārtas gadījumos nepieciešams atbalsts zvejas darbību pagaidu pārtraukšanai zvejas kuģu īpašniekiem un zvejniekiem. ○ Nepieciešams atbalsts piekrastes komerczvejniekiem, lai kompensētu aizsargājamo zīdītāju – roņu nodarītos zaudējumus piekrastes komerczvejniekiem. ○ Nepieciešams atbalsts saistībā ar COVID-19 ietekmi. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Paplašinātās funkcionalitātes lieljaudas zemūdens akustiskā raidītāja izstrāde roņu nodarīto postījumu samazināšanai Latvija piekrastes zvejā. ○ Strukturētas zivju masas (farša) ražošana no Baltijas jūras zivīm un tā izmantošana zivju produktos. ○ Ražošanas efektivitātes paaugstināšana zivju pārstrādes uzņēmumos. ○ Preservu (sālā produkcija) "Baltijas anšovi eļļā" un pastas "Baltijas anšovi" tehnoloģiju un receptūru izstrāde no Baltijas brētliņām (Spratus balticus) kā analoģu tradicionāliem itāļu konserviem "Anšovi eļļā", un to ražošanas tehnoloģisko procesu mehanizācija. ○ Jaunu ekonomiski izdevīgāku ātrās pagatavošanas zivs veselmuskuļu produktu ar paaugstinātu uzturvērtību tehnoloģiju un receptūru izstrāde. ○ Jaunās paaudzes roņu atbaidīšanas ierīču izstrāde un testēšana. ○ Automatizētas brētliņu un reņģu vēršanas sistēmas tehniskā risinājuma izstrāde. ○ Automatizēto risinājumu izstrāde roku darba aizstāšanai zivju apstrādē. ○ Inovatīvas zivju apstrādes sublimācijas tehnoloģijas izstrāde universāla sabalansēta uztura izveidošanai ar augstu uzturvērtību un ilgstošu uzglabāšanas laiku. ○ Surimi masas ieguves no Baltijas jūras zivīm tehnoloģiskā procesa izstrāde ○ Pirmskolas izglītības iestādēm un skolām paredzētu zivju ēdienu recepšu un izgatavošanas tehnoloģiju izstrāde no Latvijas Republikā pieejamām zivīm. ○ Zivju apstrādes biotehnoloģiju studiju un pētniecības centra izveide.

Datu avots: izveidots pēc ZRP 2014-2020 un LAD IS datiem uz 01.12.2021.

9.4 Pielikums. Akvakultūras sektora vajadzības un atbalstītie inovāciju projekti 2014.-2020. plānošanas periodā

Akvakultūras sektora vajadzības	Atbalstītie projekti akvakultūrā
<ul style="list-style-type: none"> ○ Atbalstīt produktīvas investīcijas akvakultūrā, primāri veicinot produkcijas ražošanu recirkulācijas sistēmās un akvakultūras sugu ar augstu pieprasījuma potenciālu audzēšanu, kā arī pievienotās vērtības radīšanu un darbību dažādošanu. ○ Sniegt atbalstu vidi saudzējošai akvakultūrai, kurai ir pozitīva ietekme uz ekosistēmām un kas nodrošina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Ražošanas intensitātes akvakultūras dīķos samazināšana, mēslošanas līdzekļu lietošanas un dīķu nolaišanas ierobežošana, kā arī citi pasākumi ar mērķi samazināt saimniekošanas ietekmi uz virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti, ierobežot piesārņojuma rašanās riskus, nodrošināt dažādas ekosistēmas dzīvotņu saglabāšanu un līdz ar to kopumā sekmēt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, rada neiegūtus ieņēmumus vai zaudējumus akvakultūras uzņēmumiem, kas produkciju audzē dīķos. Lai samazinātu akvakultūras ietekmi, tās potenciālo spiedienu uz vidi, nepieciešams kompensēt dīķsaimniecībām vides vajadzību nodrošināšanas procesā radušos zaudējumus un neiegūtus ieņēmumus. ○ Sekmēt zinātnes un akvakultūras uzņēmumu sadarbību, veidojot un ieviešot jaunus vai uzlabotus produktus, metodes, procesus, jo īpaši augstākas pievienotās vērtības produkcijas ražošanā. ○ Veicināt nepieciešamās konsultācijas akvakultūras dzīvnieku audzēšanā un uzņēmējdarbībā. ○ Nepieciešams atbalsts saistībā ar COVID-19 ietekmi. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ DU dīķu akvakultūras zinātnisko laboratoriju pārvietojamais komplekss. ○ Hibrīdās intelektuālās akustiski-optiskās sistēmas izstrāde nemedijamo un migrējošo putnu sugu nodarīto postījumu samazināšanai Latvijas akvakultūras nozarē. ○ Ūdens kvalitātes monitoringa un dīķsaimniecību pārvaldības jaunās paaudzes kibernetiskās infrastruktūras izstrāde akvakultūras objektu produktivitātes paaugstināšanai. ○ Zivju audzētavas "Tome" nacionālas nozīmes inovāciju infrastruktūras centra akvakultūrā izveide. ○ Mikroaļģu kultivēšanas aprobēšana slēgtās akvakultūras sistēmās un to efektivitātes novērtējums zivju barībā. ○ Bezpilotu tehnoloģijās balstītas zivjēdāju atbaidīšanas sistēmas ekonomiskā pamatojuma pielietojuma efektivitātes pētījums.

Datu avots: izveidots pēc ZRP 2014-2020 un LAD IS datiem uz 01.12.2021.

9.5 Pielikums. Zvejniecības un akvakultūras sektora vajadzības 2021.-2027. plānošanas periodā

Zvejniecības sektora vajadzības	Akvakultūras sektora vajadzības
<ul style="list-style-type: none"> ○ Konkurētspējas kāpināšana, jo īpaši efektīvai ražošanas resursu izmantošanai un augstākas pievienotās vērtības produktu radīšanai. ○ Inovāciju attīstība un zinātnes un zvejniecības sadarbības sekmēšana jaunu produktu, metožu un tehnoloģiju radīšanai un ieviešanai. ○ Atbalsts jauno zvejnieku piesaistei. ○ Investīcijas klimata pārmaiņu mazināšanai – ilgtermiņa noturībai, CO² mazināšanai un energoefektivitātei un citām ilgtspējīgām darbībām, kuģošanas drošības, zvejnieku veselības un higiēnas apstākļu uz zvejas kuģiem uzlabošanai. ○ Zvejas rīku selektivitātes uzlabošana, tostarp samazinot nevēlamo piezveju. ○ Sociāli ekonomisko pasākumu nodrošinājums nozares uzņēmumiem galīgu zvejas darbības pārtraukšanas gadījumā. ○ Savvaļas dzīvnieku radīto zaudējumu ietekmes samazināšana piekrastes komerczvejā. ○ Finansējuma piesaiste zinātnei, lai cita starpā rastu risinājumus efektīvu uzņēmējdarbību kavējošo faktoru novēršanai zvejniecībā. ○ Uz jaunajām politikas iniciatīvām pamatprincipos balstītu tehnoloģiju izstrāde un ieviešana ražošanā. ○ Pilnveidot zvejas kontroles, pārbaudes, datu apmaiņas un noteikumu izpildes sistēmu. ○ Atbalsts bioloģisko, tehnisko, vides un sociālekonomisko datu vākšanai, pārvaldīšanai un izmantošanai. ○ Pasākumi jūtīgo zivju sugu, īpaši migrējošo ceļotājzivju resursu saglabāšanai un dzīvotņu uzlabošanai. ○ Pasākumu programmas, lai panāktu un saglabātu labu vides stāvokli un novērstu tā pasliktināšanos, ietverot arī telpiskās aizsardzības pasākumus. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Produktīvas investīcijas augstākas pievienotās vērtības radīšanai un audzējamo sugu dažādošanai akvakultūrā, tai skaitā ieguldījumi ražošanas efektivitātes palielināšanā. ○ Zinātnes un akvakultūras uzņēmumu sadarbības sekmēšana inovāciju attīstībai, tai skaitā digitalizācijas iespēju izmantošana. ○ Dīkssaimniecību ciešāka saikne ar bioloģiskās daudzveidības, ekosistēmas un vides ilgtspējas pakalpojumu piedāvājumu, bioloģiskās akvakultūras attīstība. ○ Akvakultūras produkcijas eksporta tirgus attīstība un veicināšana. ○ Zināšanu pārnese un labās prakses apmaiņa akvakultūrā. ○ Aizsargājamo un nemedijamo putnu un dzīvnieku radīto zaudējumu kompensēšana akvakultūrai. ○ Akvakultūras krājuma apdrošināšana, lai segtu akvakultūras saimniecībām ekonomiskos zaudējumus, ko rada iepriekš neparedzamas un no uzņēmēja neatkarīgas situācijas. ○ Investīcijas zivju apstrādē inovāciju, jaunu produktu un procesu izstrādei un automatizācijai, tehnoloģiju ieviešanai, ņemot vērā vides prasības. ○ Investīcijas energoresursu, izejvielu efektīvai izmantošanai zivju apstrādē. ○ Zivju apstrādes uzņēmumu sadarbības ar zinātni veicināšana inovatīvu ražošanas tehnoloģiju, metožu un procesu radīšanā un pilnveidē, tai skaitā digitalizācijas iespēju izmantošanā. ○ Dziļākas sadarbības veicināšana produktu piegāžu ķēdes ietvaros, starpnozaru kopprojektu īstenošana. ○ Uz jaunajām politikas iniciatīvām pamatprincipos balstītu tehnoloģiju izstrāde un ieviešana ražošanā. ○ Pētniecības infrastruktūras izveide un attīstība inovāciju un pētniecības kapacitātes stiprināšanai. ○ Pasākumi tirgu attīstīšanai un eksporta veicināšanai. ○ Kooperācijas sekmēšana inovāciju ieviešanas, ražošanas un tirgus attīstībai. ○ Zvejas iespēju samazinājuma klimata pārmaiņu un citu ārēju faktoru ietekmē.

Datu avots: izveidots pēc ZRP 2021-2027.

9.6 Pielikums. Diskutējamie pamatjautājumi fokusgrupā ar inovatīvo projektu vērtētājiem

1. Vai MK noteikumos (MKN) noteiktā inovāciju definīcija vai izpratne par to, Jūsaprāt, projektu iesniedzējiem un pašiem vērtētājiem ir labi saprotama? Kas ir saprotams? Kas ir diskutabls un neviennozīmīgi saprotams?

2. Vai uzskatāt, ka MKN izvirzītā prasības projektu pieteicējiem un ieviesējiem ir atbilstošas inovāciju idejai?

Vai netiek uzstādītas pārāk augstas un/vai par daudz prasības?

Vai pieteikties var pietiekoši plašs pretendentu loks?

Vai netiek noraidīta ideja par inovāciju pārņemšanu uzņēmuma līmenī?

Vai projekta komercializācijas aizliegums ir atbilstošs/traucējošs?

3. Kā Jūs vērtējat projektu iesniedzēju kapacitāti, ņemot vērā pieteiktos un noraidītos projektus?

Vai projektu idejas aprakstītas kvalitatīvi un saprotami?

Cik daudz ir jaunas idejas?

Vai inovācija ir pārņemama arī citiem uzņēmējiem nozarē?

4. Kādas ir biežākās problēmas, ar ko projektu vērtētāji saskaras inovāciju projektu pieteikumu vērtēšanā?

Nav izpildītas visas pieteikuma administratīvās prasības (kuras pārsvarā?)

Ideja neatbilst MKN noteiktajām prasībām

Ekspertu trūkums (nav atbilstošas kvalifikācijas eksperti vai to loks ir šaurs)

Patentu valdes ekspertu piesaiste

Nav nozares NVO pārstāvju iesaiste

Cits (miniet konkrēti)

5. Vai, Jūsaprāt, būtu izvirzāmas savādākas prasības projekta pieteicējiem, nekā tās šobrīd ir noteiktas MKN? Kas Jūsu ieskatā būtu jāuzlabo MKN, lai pilnveidotu / atvieglotu vērtēšanas procesu? Nosauciet, konkrēti kādas prasības būtu nepieciešamas.

6. Kā Jūs vērtējat inovāciju projektos iesaistīto pušu spējas (skalā 1-vāja; 2-vidēja; 3-laba)?

Iesaistīto pušu spējas:	Vērtēšanas skala (balles) 1-vāji; 2-vidēji; 3-labi		
Sadarbības veidošana un savstarpējā kooperācija			
Zināšanas līmenis			
Pieredze			

7. Vai Jums pastāv problēmas ar inovāciju projektu administrēšanu un uzraudzību? Kas bija visgrūtāk, procesa sākumā/vidū/ beigās?
Kādas bija problēmas un kurā no minētā uzskaitījuma.

Administrēšanas procesā (nespēj iesniegt elektroniski atskaites, zema kvalitāte, u.c.)

Uzraudzības procesā (trūkst kapacitātes, nav darbinieku, u.c.)

8. Vai, Jūsaprāt, inovāciju projekti sniedz ieguldījumu nozares attīstībā un/vai plašākai sabiedrībai? Cik nozīmīgu Jūs redzat šo ieguldījumu un kādās jomās?

Ekonomiskie ieguvumi

Vides ieguvumi

Sociālie ieguvumi (ko iegūst darbinieki, apkārtējie iedzīvotāji)

Citi ieguvumi (miniet konkrēti)

9. Vai publiskais atbalsts inovāciju ieviešanai ir pietiekams?

Vai pieejamais finansējums vienam projekta ir pietiekošs?

Vai nepieciešams lielāks/mazāks finansējums un kāpēc?

10. Kā, Jūsaprāt, var sekmēt inovāciju attīstību Latvijā? Jūsu ieteikumi, lai tiktu ieviesti kvalitatīvāki projekti ar lielāku inovāciju potenciālu?

Piešķirot lielāku finansējumu inovācijām

Piešķirot lielāku atbalsta intensitāti

Atbalstu vairāk sniedzot inovatīvu ideju pārņemšanai nevis ieviešanai

Cits (miniet konkrēti)

9.7 Pielikums. Diskutējamie pamatjautājumi fokusgrupā ar inovatīvo projektu iesniedzējiem

1. **Kāpēc nolēmāt piedalīties inovāciju pasākumā (iesniegt projektu)?**

Vēlme attīstīt uzņēmumu

Nepieciešamība atrisināt uzņēmuma darbību kavējošu problēmu

Cits (miniet konkrēti)

2. **Vai MK noteikumos Nr. 193 noteiktā inovāciju definīcija Jums ir labi izprotama?** Vai bija problēmas saprast jēdzienu; vai bija viennozīmīgi saprotams, kas tiek domāts ar inovācijām?

3. **Kādas bija lielākās grūtības, ar ko Jums nācās saskarties, sagatavojot inovāciju projekta pieteikumu?**

Idejas formulēšana

Partneru atrašana

Iesnieguma sagatavošana (nepieciešamo dokumentu aizpildīšana u.tml.)

Cits (miniet konkrēti)

4. **Vai Jums bija grūtības veidot sadarbību ar zinātnisko institūciju/uzņēmējiem inovāciju projekta ieviešanas laikā?** Kāpēc un kādas tās bija? Varbūt bija problēmas ar citiem partneriem un kādas?

5. **Kā Jūs vērtējat savu sadarbību ar projektu administrējošo institūciju LAD?** Kas apmierināja? Kas radīja problēmas?

6. **Kādi ir galvenie ieguvumi no ieviestā inovāciju projekta uzņēmumam/apkārtni?**

Ekonomiskie ieguvumi

Vides ieguvumi

Sociālie ieguvumi (ko iegūst darbinieki, apkārtējie iedzīvotāji)

Citi ieguvumi (miniet konkrēti)

7. **Vai ieviestā inovācija sasniedza plānoto mērķi?** Vai un kādas Jums radās problēmas ar radītās inovācijas turpmāko pielietošanu/izmantošanu?

Ekonomiskie faktori

Vides faktori

Sociālie faktori (ko iegūst/zaudē darbinieki, apkārtējie iedzīvotāji)

Cits (miniet konkrēti)

8. **Vai plānojat arī nākotnē piedalīties inovāciju pasākumā? Jā/nē un kāpēc?**
9. **Vai, Jūsaprāt, būtu izvirzāmas savādākas prasības projekta pieteicējiem, nekā tās šobrīd ir noteiktas MK noteikumos Nr. 193? Ja jā, tad Jūsu ieteikumi projektu atlases procedūrai / kritērijiem, lai atlasītu projektus ar lielāku iespēju to tālākai ieviešanai praksē un izmantošanai nozares attīstībā?**
10. **Kā, Jūsaprāt, var sekmēt inovāciju attīstību Latvijā? Ko un kam vajadzētu darīt, lai būtu vairāk pieteikumu inovāciju atbalsta pasākumā un tiktu ieinteresēti vairāk dalībnieku?**

9.8 Pielikums. Pašnovērtējuma anketa ERAF projektos

Eksperta atzinuma aizpildīšanas vadlīnijas un forma

Vērtējuma piešķiršana:

Vērtējums katrā no kritērijiem "Jā" vai "Nē". Vērtējumu piešķir balstoties uz projekta iesniegumā, tā pielikumos norādīto. Ja tiek konstatētas būtiskas pretrunas, ir jāpiešķir vērtējums "Nē".

Vērtējuma pamatojums:

Eksperts vērtējumu piešķir balstoties uz projekta iesniegumā (projekta iesnieguma veidlapa, tās pielikumi, papildus iesniedzamie dokumenti), publiskajā vidē pieejamo informāciju.

Vērtējuma pielietojums:

Eksperta vērtējums var tikt ņemts vērā, pieņemot lēmumu par projekta iesnieguma atbilstību, zemāk minētajos kritērijos:

Vienotajam kritērijam Nr.1 "Projekta iesniedzējs atbilst MK noteikumos Nr.293²³ projekta iesniedzējam izvirzītajām prasībām²⁴.";

- 1. Specifiskajam atbilstības kritērijam Nr.7 "Projekta iesniegumā paredzētās investīcijas atbilst 8. tehnoloģiju gatavības līmenim".*
- 2. Specifiskajam atbilstības kritērijam Nr.8 "Vismaz 20% no projekta iesniegumā paredzētajām attiecināmajām izmaksām ir pamatoti ar pētniecības un attīstības (turpmāk – P&A) darbiem.";*

Ekspertu konstatētais var tikt ņemts vērā arī citu kritēriju vērtējumā (ja attiecināms).

---

²³ Ministru kabineta 2016.gada 10.maija noteikumi Nr.293 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt privātā sektora investīcijas P&A" 1.2.1.4. pasākuma "Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā" īstenošanas noteikumi" (turpmāk – MK noteikumi Nr.293).

²⁴ Kritērija ietvaros tiek pārbaudīta projekta iesniedzēja atbilstība noteiktajam finansējuma saņēmēju lokam.

**Eksperta atzinuma forma (pārbaudes veidlapa)
projekta eksperimentālās tehnoloģijas izvērtējuma veikšanai**
1.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt privātā sektora investīcijas P&A"
1.2.1.4. pasākuma "Atbalsts jaunu produktu ieviešanai ražošanā" īstenošanas noteikumi"
otrās projektu iesniegumu atlases kārtas ietvaros

Projekta iesnieguma identifikācijas numurs:	
Projekta iesnieguma iesniedzējs:	
Projekta nosaukums:	

Nr.	Pārbaudāmais kritērijs	Vērtējums (“Jā” vai “Nē”)	Vērtējuma pamatojums
Šajā daļā eksperts paskaidro, kāpēc ir piešķirts konkrēts vērtējums. Informācijai jābūt skaidrai un nepārprotamai, pamatotai ar atsaucēm uz informācijas avotiem, salīdzinošiem piemēriem).			
1.	Projekta iesniegumā norādītās projekta iesniedzēja (vai saistītās personas) P&A darbības ir atbilstošas hipotētisko prasību definēšanai eksperimentālajai tehnoloģijai un tās komponentēm vai iekārtām		<p>Eksperts pārbauda, vai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) projekta iesniegumā norādītās veiktās P&A darbības atbilst un attiecas uz prasību definēšanu projektā paredzētajai eksperimentālajai tehnoloģijai; 2) veikto P&A darbību definētās prasības ir pietiekošas un atbilstošas projektā paredzētās tehnoloģijas (iekārtas vai integrētas ražošanas līnijas) izgatavošanai; 3) projekta veikto P&A darbību rezultātus aizsargās atbilstošs intelektuālās īpašumtiesības nostiprinošs dokuments, kas ierobežo projekta realizācijas rezultātus. Eksperts norāda informāciju par projektā paredzētās tehnoloģijas esošo vai plānoto intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības veidu; 4) projektā paredzētā eksperimentālā tehnoloģija nav tirgū pieejama, t.i. iekārtu ražotāji bez pētniecības un attīstības darbību veikšanas uzņēmumā nepiedāvā iekārtas ražošanu. Ja eksperts konstatē, ka eksperimentālā tehnoloģija jau ir tirgū pieejama, tiek norādīta pieejamā

			<p><i>informācija par šo iekārtu, kas izsekojama trešajām personām.</i></p> <p><i>NB!! Projekta iesniedzējam jānodrošina intelektuālā īpašuma tiesības vismaz uz tiem eksperimentālās tehnoloģijas unikālajiem elementiem, kas tiek izgatavoti konkrētā projekta vajadzībām: līdz projekta īstenošanas beigām nodrošina apliecināšos dokumentus par pusvadītāju izstrādājumu topogrāfijas vai patenta pieteikumu vai veikto pozitīvo patentmeklējumu. Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfija vai patents tiek reģistrēti uz projekta iesniedzēja vārda pēcuzraudzības periodā.</i></p> <p><i>Var tikt izvērtēts cits intelektuālā īpašuma tiesību apliecināšs dokuments tikai pie nosacījuma, ka tas nodrošina tādu pašu intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības līmeni kā patents vai pusvadītāju izstrādājumu topogrāfija.</i></p> <p><i>Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība ir jānodrošina vismaz EEZ valstīs.</i></p> <p><i>Atbilstoši iepriekš norādītajiem dokumentiem nepieciešams pārliicināties, ka norādītā pusvadītāju izstrādājumu topogrāfija vai patents nodrošina aizsardzību projektā plānotajai tehnoloģijai un ir tieši saistīts ar projektā plānotajām izmaksām un projekta mērķa sasniegšanu. Ja norādītā pusvadītāju izstrādājumu topogrāfija vai patents nav saistīta ar projekta ieviešanu, tad tas netiek ņemts vērā.</i></p> <p><i>Vērtējumu “Jā” piešķir, ja:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1) veiktās P&A darbības atbilst un attiecas uz prasību definēšanu projektā paredzētajai eksperimentālajai tehnoloģijai;</i> <i>2) veikto P&A darbību definētās prasības ir pietiekošas un atbilstošas projektā paredzētās</i>
--	--	--	--

			<p>tehnoloģijas (iekārtas vai integrētas ražošanas līnijas) izgatavošanai;</p> <p>3) tiks aizsargātas ar atbilstošu nemateriālo īpašumtiesību apliecināšanu dokumentu;</p> <p>4) eksperimentālā tehnoloģija nav tirgū pieejama vai ne vairāk kā 80% no eksperimentālās tehnoloģijas izmaksām veido komponentes vai iekārtas, kuras iesniedzējs ir izvēlējis no tādām, kas jau ir tirgū.</p>
2.	<p>Projekta iesniegumā ir apliecināts, ka projekta īstenošanas laikā vai projekta uzraudzības periodā projekta iesniedzējs radīs vismaz vienu jaunu produktu un to ievieš ražošanā.</p>		<p>Eksperts pārbauda, vai:</p> <p>1) projekta iesniegumā ir pamatots, ka projekta īstenošanas laikā vai projekta uzraudzības periodā projekta iesniedzējs radīs vismaz vienu jaunu produktu un to ievieš ražošanā. Eksperts norāda, vai projektā paredzētais jaunais produkts ir jauns uzņēmuma līmenī (t.i. tirgū jau tāds pastāv) vai produkts ir jauns vismaz EEZ līmenī);</p> <p>NB!!! Jauns produkts ir preces un pakalpojumi, kuri ir pilnīgi jauni vai kuriem ir uzlabotas to funkcionālās īpašības un paredzamais lietošanas veids.</p> <p>2) vai ir sniegta informācija, kāpēc jauna produkta ražošanai ir nepieciešama jauna tehnoloģija/iekārta un kādas būtiskas/nebūtiskas izmaiņas ražošanas procesā tā rada pret līdzīgas iekārtas iepriekšējām versijām, kas ir tirgū un jau tiek izmantotas ražošanā.</p> <p>NB!! Piemēram, ja projektā paredzētā eksperimentālā tehnoloģija atbilst TRL9 līmenim, tas liecina, ka jaunais produkts jau ir ieviests ražošanā.</p> <p>3) vai ražošanā ievieš sen/nesen izgudrotu produktu/tehnoloģiju, vai projekta iesniedzējs ir izgudrojuma autors, vai ir skaidra argumentācija, kāpēc šo tehnoloģiju un jauno produktu nevarēja ieviest ražošanā ātrāk;</p> <p>NB!!! Pozitīvu vērtējumu piešķir, piemēram, ja uzņēmumam (mātes uzņēmumam) ir pašam</p>

		<p>sava pētniecības un attīstības struktūrvienība, ražošanā ievieš nesen (pēdējo 1-3 gadu laikā) izgudrotu produktu/tehnoloģiju, ir skaidra turpmākā produkta realizācija tirgū un attīstība.</p> <p>4) ar projekta iesniegumā P&A darbu rezultātā konstatēto un raksturoto inovāciju projekta iesniedzējam paveras jaunas tirgus iespējas;</p> <p>5) projektā plānotais produkts un/vai pakalpojums nav vēl pieejams tirgū;</p> <p>6) no eksperimentālās tehnoloģijas ieviešanas ražošanā radītais labums ir pierādīts un tam ir finansiāla vērtība (apliecinājums par radīto finanšu ieguvumu ir pieejams biznesa plānā, finanšu prognozēs).</p> <p>Vērtējumu "Jā" piešķir, ja:</p> <p>1) projekta ietvaros tiek gūta pārlicība, ka projekta rezultātā tiks ieviests jauns produkts;</p> <p>2) ir sniegta informācija, kāpēc jauna produkta ražošanai ir nepieciešama jauna tehnoloģija/iekārta un kādas būtiskas/nebūtiskas izmaiņas ražošanas procesā tā rada pret līdzīgas iekārtas iepriekšējām versijām, kas ir tirgū un jau tiek izmantotas ražošanā;</p> <p>3) ir skaidra argumentācija, kāpēc šo tehnoloģiju un jauno produktu nevarēja ieviest ražošanā ātrāk;</p> <p>4) projekta realizācijas rezultātā ir izveidota jauna ražotne, radīta jauna vieta uzņēmējdarbībai, saimnieciskā darbība dažādota ar produktiem, kuri iepriekš nav ražoti vai ir vietas būtiskas pārmaiņas saimnieciskās darbības kopējā ražošanas procesā;</p> <p>5) plānotais produkts un/vai pakalpojums nav vēl pieejams tirgū;</p> <p>6) apliecinājums par radīto finanšu ieguvumu ir pieejams biznesa plānā un, finanšu prognozēs.</p>
3.	Projekta iesniegumā paredzētās investīcijas atbilst 8. tehnoloģiju gatavības līmenim un vismaz 20% no projekta	<p>Eksperts novērtē:</p> <p>1) kuram tehnoloģijas gatavības līmenim (atbilstoši starptautiskajam standartam ISO 16290:2013) atbilst projektā paredzētās tehnoloģijas (iekārta vai integrēta ražošanas līnija), paskaidrojot, pamatojot savu lēmumu.</p>

	<p>iesniegumā paredzētajām attiecināmajām izmaksām ir P&A darbi.</p>	<p><i>NB!!! Projekta īstenošanas laikā veic darbības, kas atbilst tehnoloģijas gatavības līmenim Nr. 4, 5, 6, 7 vai 8 (atbilstoši starptautiskajam standartam ISO 16290:2013).</i></p> <p><i>2) vai projekta iesniegumā paredzētās investīcijas, projektam noslēdzoties, atbildīs tehnoloģiju gatavības līmenim Nr.8 (TRL8), bet nevar pārsniegt šo līmeni (nevar atbilst tehnoloģiju gatavības līmenim Nr.9 (TRL9)). Tiek vērtētas visas projekta iesniegumā paredzētās investīcijas kā vienots veselums (tehnoloģija, ar kuru vēlāk ražos produktus – eksperimentālā tehnoloģija).</i></p> <p><i>NB!!! Eksperimentāla tehnoloģija ir iekārta vai integrēta ražošanas līnija, kas sastāv no vairākām komponentēm vai iekārtām.</i></p> <p><i>Vienas tehnoloģiskās shēmas ietvaros var izveidot vairākas neatkarīgas ražošanas līnijas, ja tas ir nepieciešams pilna ražošanas cikla nodrošināšanai.</i></p> <p><i>Atbilstoši starptautiskajā standartā ISO 16290:2013 lietotajai terminoloģijai visas projekta iesniegumā paredzētās investīcijas kā vienots veselums atbilst standarta 2.4.punktā lietotajam terminam “elements” (element).</i></p> <p><i>Ņemot vērā to, ka projekta iesniegumā paredzētās investīcijas kā vienots veselums parasti būs iekārta vai integrēta ražošanas līnija, kas sastāv no vairākām iekārtām vai komponentēm, tad šīs ražošanas līnijas atsevišķas iekārtas vai komponentes atbilst starptautiskajā standartā ISO 16290:2013 3.1.punkta pirmspēdējā rindkopā lietotajam terminam “sub-elements” (sub-element). Tā kā viena “elementa” ietvaros “sub-elementi” var būt ar atšķirīgiem</i></p>
--	--	---

		<p><i>tehnoloģiskās gatavības līmeņiem, tad atbilstoši standarta 3.1.punkta pirmspēdējā rindkopā noteiktajam²⁵, visam “elementam” tiek piešķirts tāds tehnoloģijas gatavības līmenis, kā “sub-elementam” ar zemāko tehnoloģijas gatavības līmeni. Tātad, ja “elements” sastāv no diviem “sub-elementiem” – viens ar TRL8, otrs ar TRL9, tad kopumā “elementu” novērtē kā atbilstošu TRL8.</i></p> <p><i>Projektu iesniedzēji attiecināmajās izmaksās iekļauj visu eksperimentālo tehnoloģiju, nevis tikai “sub-elementus”, kuri atbilst TRL8.</i></p> <p><i>Līdz ar to projekta iesniegumā un projekta iesnieguma 3.pielikumā “Projekta budžeta kopsavilkums” ir jānodala un jāpamato, kuri “sub-elementi” atbilst TRL8.</i></p> <p><i>Ja projektā paredzētā eksperimentālā tehnoloģija satur vismaz 20% komponentes vai iekārtas, kuras atbilst zemākajam TRL (piemēram, 8), tad visa projektā paredzētā eksperimentālā tehnoloģija tiek atzīta par atbilstošu zemākajam TRL (piemēram, 8).</i></p> <p><i>Līdz ar to biznesa plāns tiek veidots balstoties uz teorētiskiem aprēķiniem un pieņēmumiem, par kuriem eksperimentālās tehnoloģijas komponentu vai iekārtu ražotājs vai uzstādītājs sniedz apliecinājumu</i></p> <p><i>(kopā ar projekta iesniegumu vai tiklīdz ir zināms ražotājs/uzstādītājs), ka MK noteikumu par pasākuma īstenošanu 30.3. un 30.6.apakšpunktā minētie parametri un vismaz viens no 30.1., 30.2., 30.4., 30.5. vai 30.7.apakšpunktā minētajiem parametriem nav pārbaudīti reālā ražošanas vidē, veicot saimniecisko darbību, ilgstošas, intensīvas ekspluatācijas apstākļos:</i></p> <p><i>1. nav ražošanas praksē pārbaudītas hipotēzes, uz kurām balstītas eksperimentālās tehnoloģijas komponentu vai iekārtu tehniskās specifikācijas;</i></p>
--	--	--

²⁵ Starptautiskajā standartā ISO 16290:2013 3.1.punkta pirmspēdējā rindkopā ir skaidrots sekojošais: “When the element is an integrated system or subsystem, it can consist of sub-elements, each involving some specific technology. In that case, the TRL of the element cannot be greater than that of the individual sub-element.”

		<p>2. nav sagatavots speciālais aprīkojums un ražošanas struktūras, kas nepieciešams, lai ekspluatētu eksperimentālās tehnoloģijas komponentes vai iekārtas;</p> <p>3. nav sagatavotas eksperimentālās tehnoloģijas komponentu vai iekārtu lietošanas instrukcijas un rokasgrāmatas;</p> <p>3) vai projekta iesniegumā noteiktajām darbībām ir pieejami atbilstoši un pietiekoši resursi, lai sasniegtu projekta mērķi un rezultātus;</p> <p>Vērtējumu “Jā” piešķir, ja:</p> <p>1) eksperimentālas tehnoloģijas un tās projekta īstenošanas laikā būs atbilstošas tehnoloģijas gatavības līmenim Nr. 4, 5, 6, 7 vai 8 (atbilstoši starptautiskajam standartam ISO 16290:2013); projekta darbību rezultātā tehnoloģiju gatavības līmenis būs Nr.8 (atbilstoši starptautiskajam standartam ISO 16290:2013) ieskaitot, bet nepārsniedzot šo līmeni un ja projektā paredzētā eksperimentālā tehnoloģija satur vismaz 20% komponentes vai iekārtas, kuras atbilst zemākajam TRL (piemēram, 8), tad visa projektā paredzētā eksperimentālā tehnoloģija tiek atzīta par atbilstošu zemākajam TRL (piemēram, 8);</p> <p>2) projekta iesniegumā noteiktajām darbībām ir pieejami atbilstoši un pietiekoši resursi, lai sasniegtu projekta mērķi un rezultātus.</p>
--	--	---

Kopējais eksperta vērtējums par projekta iesnieguma atbilstību:

Vērtējums (ieliek atzīmi “X” par kopējo projekta atbilstību pretī atbilstošajam vērtējumam)	Vērtējums	Paskaidrojums par vērtējumu. “Jā” – ja kritērijā Nr.1, Nr.2 un Nr.3 ir vērtējums “Jā” vai arī eksperta konstatētās neatbilstības šajos kritērijos ir nebūtiskas, tehniskas neprecizitātes ²⁶ .
---	-----------	--

²⁶ Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas perioda vadības likuma anotācijā (Saeimas likumprojektu datubāze. Likumprojekts Nr: 1169/Lp11 “Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.–2020. gada plānošanas perioda vadības”. Pieejams tiešsaistē:

		<i>“Nē” – ja kaut vienā no kritērijiem vērtējums “Nē” un eksperta konstatētās neatbilstības ir būtiskas, nav precizējamas vai to precizēšana radītu būtisku ietekmi uz projekta iesnieguma būtību</i>
	Jā	<i>Eksperts sniedz īsu kopsavilkumu par vērtējuma pamatojumu</i>
	Nē	<i>Eksperts sniedz īsu kopsavilkumu par vērtējuma pamatojumu</i>

2018.gada ____.

_____/_____
(paraksts) / eksperta vārds un uzvārds

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttocategory=1169/Lp11>) norādīts skaidrojums par to, kādos gadījumos projekta iesniegums ir uzskatāms par precizējamu (un attiecīgi no skaidrojuma tieši izriet, kādos gadījumos projekta iesniegumu ir jānoraida kā tādu, kurā veiktie grozījumi ietekmētu to pēc būtības)²⁶: “Sadarbības iestāde var pieņemt lēmumu par projekta iesnieguma apstiprināšanu ar nosacījumu, ja projekta iesniegējam jāveic sadarbības iestādes noteiktās darbības, lai projekta iesniegums pilnībā atbilstu projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijiem un projektu varētu atbilstoši īstenot; tas attiecas uz gadījumiem, kad projekta iesniegumā konstatētas nebūtiskas neprecizitātes un nebūtu samērīgi projekta iesniegumu noraidīt; projekta iesniegums pēc būtības mainītos, ja tajā tiktu iekļautas papildu atbalstāmās darbības un papildu izmaksas vai gluži pretēji – svītrotas, ja iesniegtais projekta iesniegums vispār neatbilst specifiskā atbalsta mērķim; piemēram, plānoti ieguldījumi izglītības infrastruktūrā, projekta iesniegumā paredzot vidusskolas dabaszinātņu kabinetu labiekārtošanu, tomēr, precizējot projektu, finansējuma lielākā daļa tiek novirzīta ēkas siltināšanai; savukārt precizējumi, kas nemaina būtību ir, piemēram, aritmētisko kļūdu precizējumi, nodokļu nomaksa, noteikta satura dokumentu iesniegšana”.

9.9 Pielikums. Papildus ietveramie jautājumi

Jautājumi, kas jāizvērtē ar atbildēm **jā** vai **nē**.

Procesu un tehnoloģiju inovācijai:

- 1) projekta iesniegumā norādītās veiktās P&A darbības atbilst un attiecas uz prasību definēšanu projektā paredzētajai eksperimentālajai tehnoloģijai;
- 2) projekta veikto P&A darbību rezultātus aizsargās atbilstošs intelektuālās īpašumtiesības nostiprinošs dokuments, kas ierobežo projekta realizācijas rezultātus. Eksperts norāda informāciju par projektā paredzētās tehnoloģijas esošo vai plānoto intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības veidu;
- 3) projektā paredzētā eksperimentālā tehnoloģija nav tirgū pieejama, t.i. iekārtu ražotāji bez pētniecības un attīstības darbību veikšanas uzņēmumā nepiedāvā iekārtas ražošanu. Ja eksperts konstatē, ka eksperimentālā tehnoloģija jau ir tirgū pieejama, tiek norādīta pieejamā informācija par šo iekārtu, kas izsekojama trešajām personām.

Produktu inovācijai:

Tiek atzīmēts, vai:

- 1) projekta iesniegumā ir pamatots, ka projekta īstenošanas laikā vai projekta uzraudzības periodā projekta iesniedzējs radīs vismaz vienu jaunu produktu un to ievieš ražošanā. Eksperts norāda, vai projektā paredzētais jaunais produkts ir jauns uzņēmuma līmenī (t.i. tirgū jau tāds pastāv) vai produkts ir jauns vismaz EEZ līmenī);
- 2) ar projekta iesniegumā P&A darbu rezultātā konstatēto un raksturoto inovāciju projekta iesniedzējam paveras jaunas tirgus iespējas;
- 3) projektā plānotais produkts un/vai pakalpojums nav vēl pieejams tirgū;
- 4) no eksperimentālās tehnoloģijas ieviešanas ražošanā radītais labums ir pierādīts un tam ir finansiāla vērtība (apliecinājums par radīto finanšu ieguvumu ir pieejams biznesa plānā, finanšu prognozēs).

Vērtējumu “Jā” piešķir, ja:

- 1) projekta ietvaros tiek gūta pārliecība, ka projekta rezultātā tiks ieviests jauns produkts;
- 2) ir sniegta informācija, kāpēc jauna produkta ražošanai ir nepieciešama jauna tehnoloģija/iekārta un kādas būtiskas/nebūtiskas izmaiņas ražošanas procesā tā rada pret līdzīgas iekārtas iepriekšējām versijām, kas ir tirgū un jau tiek izmantotas ražošanā;
- 3) ir skaidra argumentācija, kāpēc šo tehnoloģiju un jauno produktu nevarēja ieviest ražošanā ātrāk;
- 4) projekta realizācijas rezultātā ir izveidota jauna ražotne, radīta jauna vieta uzņēmējdarbībai, saimnieciskā darbība dažādota ar produktiem, kuri iepriekš nav ražoti vai ir vietas būtiskas pārmaiņas saimnieciskās darbības kopējā ražošanas procesā;
- 5) plānotais produkts un/vai pakalpojums nav vēl pieejams tirgū;
- 6) apliecinājums par radīto finanšu ieguvumu ir pieejams biznesa plānā un, finanšu prognozēs.

LAD var pārbaudīt, vai ir adekvāti aizpildīti minētie punkti, un cik nozīmīga ir inovācija nozarei, ņemot vērā izvēlēto vajadzību.

